

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.   Andra Kammaren.   Nr 45.

Fredagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och den 7 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *von Sydow* aflämnade Kungl. Maj:ts skrifvelse i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lag, samt

Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra kompani-
chefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i
Södermanlands län.

Den kungl. skrifvelsen och propositionen bordlades på begäran.

§ 3.

Efter därom framställd begäran beviljades herr *Branting* ledighet från riksdagsgöromålen denna och påföljande dag.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden Edvard Alarik Hernqvist från Källby socken.

§ 5.

Vidare föredrogs herr *Lindleys* anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa ett spörsmål.

Herr talmannen framställde proposition på bifall till denna anhållan och fann propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr Lindleys anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa ett spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit berörda anhållan.

Omröstningen utföll med 88 ja mot 92 nej; och hade kammaren alltså afslagit herr Lindleys berörda anhållan.

Härefter yttrade:

Herr Thorsson: Jag får på det djupaste beklaga den utgång denna votering fått. Jag beklagar, att Andra kammaren vägrat en ledamot att till regeringen framställa en fråga i ett spörsmål af så allvarlig art som detta. Det gäller här att få klargjord en gammal tvistefråga, som en gång reglerats genom regeringens ingripande i en konflikt mellan arbetare och arbetsgivare.

Andra kammaren har nu, såvidt jag kan förstå, genom denna votering tagit en viss bestämd position i frågan och sagt, att utslaget, sådant det tolkats af en af vederbörande parter, är fullt riktigt och rätt. Genom denna tolkning utestängas hundratals familjer från möjligheten att försörja sig inom det yrke och på det arbetsområde, där de förut haft möjlighet till utkomst, och det skall i sina konsekvenser vara ägnadt att ytterligare affolka denna landsdel i vårt land.

Jag ber att på det djupaste få beklaga utgången af denna votering och meddela, att jag röstat för, att interpellanten skulle få till vederbörande statsråd framställa denna fråga.

I detta yttrande instämde herrar Söderberg i Stockholm, *Hasselquist*, friherre *Palmstierna*, *Blomberg*, *Lindley*, *Åberg*, *Wallin*, *Borg*, *Svensson* i Nyköping, *Kropp*, *Lindberg*, *Persson* i Malmö, *Thylander*, *Forssell*, *Leksell*, *Berg* i Munkfors, *Larsson* i Västerås, *Kristensson*, *Lindblad*, *Carlsson* i Malmberget, *Jonsson* i Gumboda, *Bergman*, *Jansson* i Edsbacken och *Tengdahl*.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Äfven jag måste beklaga, att denna interpellation blifvit vägrad. Det är ju en ganska betänkelig sak att på detta sätt söka inskränka interpellationsrätten, och denna fråga har flera gånger varit på tal här i kammaren. Särskildt har det ju också framhållits, att en interpellations beviljande icke betyder det, att kammaren därmed godkänt interpellationens innehåll och syfte, utan blott att man ej vill förhindra en enskild riksdagsman att kunna vinna önskade upplysningar från regeringens

sida. Jag tror, som sagdt, att det är en ganska betänkelig väg, som man slår in på, om man vill på detta sätt inskränka enskild riksdagsmans rätt att framställa interpellation, det enda sätt, som vi ha här i Riksdagen att söka upplysningar från regeringen i mången gång ganska viktiga frågor. Jag önskar därför få till protokollet antecknad, att jag för min del röstat för, att denna interpellation skulle beviljas, och jag beklagar uppriktigt den utgång, som omröstningen nu fått.

Herrar *Beckman, Pettersson* i Södertälje, *Kobb, Fürst, Wallis, Cervin, Hagberg, Forssling, Petrén*, greve *Hamilton, Pålsson, Jönsson* i Refvinge, *Ahlfgren, Karlsson* i Göteborg, *Gibson, Lundgren* i Varberg, *Röing, Berg* i Göteborg, *Bogren, Janson* i Bråten, *Andersson* i Stårte, *Forsberg, Starbäck, Wilson, Kvarnzeliuss, Schotte, Ström* i Transtrand, *Nilson* i Örebro, *Hagström, Olofsson, Ström* i Öfver-Torneå, *vice talmannen af Callerholm, Stårner* och *Thor* instämde häruti.

Herr Byström: Jag vill endast meddela, att jag icke deltagit i denna omröstning.

Herr Lundell: Det torde icke förvåna, att kammaren med hänsyn till den långt framskridna tiden på Riksdagen söker visa ifrån sig sådana ärenden, som det icke tillkommer kammaren att handlägga, utan helt äro privatärenden. Annorlunda hade det varit, om denna interpellation framkommit i början af riksdagen, då kunde man ju haft tid att höra anförandena, men nu tror jag, att vi litet hvar af riksdagsmännen vänta på att få komma härifrån och att vi därför icke vilja upptaga ärenden till behandling, som kunna taga lång tid med diskussion o. d. utan att tillhöra Riksdagens pröfning. Detta är det egentliga skälet för vårt afslag å interpellantens anhållan, och jag tror, att det var med fullt fog, som kammaren här fattade sitt beslut.

Häruti instämde herr *von Schéele*.

Herr Thorsson: Efter den förklaring, vi nu hört af den ledamot af kammaren, som här yrkade på omröstning, kommer ju frågan i ett annat läge. Det skulle således vara de ledamöters afsikt, hvilka nu röstade emot interpellationens framställande, att icke genom ett bifall till denna interpellation förlänga Riksdagens förhandlingar en längre tid. Jag får då till den siste ärade talaren framföra mitt tack för att han angifvit det motiv, som legat till grund för hans yrkande. På samma gång skulle jag vilja säga, att vi böra vara lika konsekventa gentemot alla propositioner, som från och med denna dag inkomma på kammarens bord, och jag skall därvid söka att, om det är möjligt, få bistånd af den ärade talaren i fortsättningen af riksdagsarbetet.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag hör till dem, som röstade emot framställandet af denna interpellation, men jag har icke

gjort det af samma skäl, som herr Lundell nyss angaf. Då den ärade interpellanten framkom med sin fråga, sökte jag att följa hans motivering, och såvidt jag då kunde fatta, har denna fråga redan varit föremål för regeringens pröfning; vederbörande parter ha ju gjort en hemställan till regeringen att söka på något sätt ordna denna konflikt, som man icke kunnat, såsom man säger, afblåsa. Då regeringen sålunda redan haft denna fråga före till behandling, men icke ansett sig kunna vidtaga någon åtgärd, så fick jag den uppfattningen, att interpellationen var alldeles ändamålslös och endast skulle komma att här gifva anledning till en debatt, hvarpå man i sak icke skulle vinna något. Det var detta, som föranledde mig åtminstone att rösta emot interpellationens framställande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag ber att få nämna, att äfven jag röstade emot framställandet af denna interpellation, och såsom orsak därtill vill jag endast antyda, hurusom friherre Palmstierna för någon tid sedan lade hela kammaren till last, att en interpellation blifvit framställd, därför att ingen votering därom ägt rum. Det är med anledning däraf, som jag nu röstat emot framställandet af denna interpellation för att icke stå som, så att säga, medinterpellant. Jag har äfven gjort det af en annan orsak, nämligen den, att så snart en interpellation besvarats, kommer allt annat att sägas än hvad som rör interpellationen.

Herrar *Svensson* i Skyllberg och *Räf* instämde häruti.

§ 6.

Häruppå föredrogs statsutskottets memorial nr 72, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående lönereglering för öfverläkare, sysslomän och bokhållare vid statens hospital och asylers.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 7.

Efter föredragning lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 32, i anledning af utarbetad statistisk redogörelse för statens utarrenderade domäner.

§ 8.

Föredrogs, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtande nr 4, i anledning af väckt motion angående ytterligare lindring i främmande trosbekännares skyldighet att erlægga afgifter till svenska kyrkan, dess prästerskap och betjäning.

§ 9.

Lag om
reglering af
prästerskapets
aftöning m. m.

Till behandling förelåg nu första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med

förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels ock väckta motioner i ämnet.

Genom en den 4 mars 1910 aflåten proposition, nr 85, hvilken af kamrarna öfverlämnats till behandling af första särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;

2) lag om reglering af prästerskapets aflöning;

3) lag om emeritlöner för präster;

4) lag om kyrkofond; samt

5) grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

I sammanhang med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft nio särskilda med anledning af propositionen väckta motioner, nämligen

inom Första kammaren:

af herrar *Björck* och *Clason*, nr 69 och 70; samt

af herr *Jonsson*, nr 71;

inom Andra kammaren:

af herr *Persson* i Tällberg, nr 241 och 242;

af herr *Nilsson* i Bonarp, nr 252, i hvilken motions syfte tolf ledamöter i kammaren instämt;

af herr *Ericsson* i Vallsta, nr 256 och 257; samt

af herr *Byström*, nr 258.

Vid propositionens behandling hade utskottet jämväl tagit i öfvervägande ett af herr *Söderbergh* i Karlshamn i motion nr 255 inom Andra kammaren väckt yrkande därom att propositionen med de ändringar, som till äfventyrs kunde befinnas nödiga, måtte af Riksdagen antagas allenast under förutsättning att ett i motionen framlagdt förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster samtidigt blefve antaget.

Utskottet hemställde, att Riksdagen

1:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antog ej mindre af utskottet i utlåtandet under B) och D) upptagna lagförslag än äfven ett af herr *Söderbergh* i Karlshamn i motion nr 255 framlagdt förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, måtte — i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför samt med afslag å herr *Nilssons* i Bonarp motion nr 252 — för sin del antaga ett under A) upptaget förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;

2:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antog ej

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

mindre af utskottet under A) och D) upptagna lagförslag än äfven det af herr *Söderbergh* i Karlshamn i motion nr 255 framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herrar *Björcks* och *Clasons* motion nr 69, herr *Perssons* i Tällberg motion nr 241 och herr *Byströms* motion nr 258 äfvensom af herr *Jonssons* motion nr 71 och herr *Ericssons* i Vallsta motion nr 256, i hvad de afsåge förevarande ärende — för sin del antaga ett under B) upptaget förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning;

3:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antog af utskottet under A), B) och D) upptagna lagförslag, måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om emeritilöner för präster icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herrar *Björcks* och *Clasons* motion nr 70 — för sin del antaga ett under C) upptaget förslag till lag om emeritilöner för präster;

4:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antog ej mindre af utskottet under A), B) och E) upptagna lagförslag och förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar än äfven det af herr *Söderbergh* i Karlshamn i motion nr 255 framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om kyrkofond icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af såväl Kungl. Maj:ts omförmälda förslag som herr *Perssons* i Tällberg motion nr 242, men med afslag å herr *Jonssons* motion nr 71 och herr *Ericssons* i Vallsta motion nr 256, i hvad de afsåge förevarande ärende — för sin del antaga ett under D) upptaget förslag till lag om kyrkofond; samt

5:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antog af utskottet under A), B) och D) upptagna lagförslag, måtte, med förklarande att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herr *Ericssons* i Vallsta motion nr 257 — för sin del antaga ett under E) upptaget förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

Vid utlåtandet voro fogade åtskilliga reservationer angående särskilda §§ i författningsförslagen.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Söderbergh* i Karlshamn, som yttrade: Herr talman! I afseende å föredragningen af särskilda utskottets utlåtande nr 1 tillåter jag mig hemställa, att utlåtandet måtte punktvis föredragas, i hvarje puukt först lagförslagen, därefter ingress och rubrik samt utskottets hemställan, att författningsförslagen därvid an-

tagas under förutsättning, att kamrarne fatta sammanstämmande beslut rörande ej mindre i hvar och en af punkterna 1, 2, 3, 4 och 5 af utskottets hemställan i förevarande utlåtande omförmälta förslag än äfven utskottets utlåtande nr 3 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 163, med förslag till ecklesiastik boställsordning; att vid behandlingen af första punkten diskussionen må röra sig om utlåtandet i dess helhet; att lagförslagets text icke må uppläsas i andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres, samt att, för den händelse ett eller flera af lagförslagen komma att i vissa delar återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna befinnas påkallade.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Denna hemställan bifölls af kammaren.

Punkten 1:o).

Författningsförslaget.

Sedan 1 § föredragits, yttrade:

Herr Juhlin: Herr talman, mina herrar! Vid detta lagförslag, särskildt i § 5, som afhandlar indragning af prästerskapets tionde, har jag jämte tvenne andra af denna kammares ledamöter afgifvit en reservation mot utskottets betänkande och hvars innehåll jag här vill något vidare utveckla, utöfver hvad som anförts i reservationen.

Jag anser bestämmelserna i denna paragraf i lagförslaget vara bland de viktigaste, som förslaget i sin helhet innehåller, emedan däri beröres ett ekonomiskt intresse af ganska vidsträckt innebörd för en så stor samhällsklass som jordbruksidkarne i hela landet, hvarför jag anser, att åtminstone ett försök till åstadkommande af en ändring i denna paragraf borde göras. Herr Nilsson i Bonarp har jämte en del andra af kammarens ledamöter vid denna paragraf motionerat om en ändring. De ha yrkat på, att afskrifning af tionden skulle ske samtidigt med de nuvarande konventionernas utlöpande, då således ny lönereglering skall träda i kraft.

Jag har i min reservation antydt, att både rättvisa och billighet fordra, att en sådan afskrifning verkställes, men jag har icke kunnat undgå att se, att rätt stora svårigheter skulle möta ur statsfinansiell synpunkt mot ett bifall till motionen i hela dess utsträckning och äfven därutinnan, att en viss orättvisa skulle ju i alla fall komma att drabba de olika församlingarna, då de nu gällande lönekonventionerna utlöpa på så skilda tider som under loppet af 20 år. Jag hade därför tänkt göra framställning om en medelväg och yrkat på, att tionden skulle afskrifvas under loppet af 12 år för hvarje

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

församling efter det ny lönerreglering trädt i kraft, och det synes mig vara en begäran, som borde kunna behjärtas åtminstone af denna kammare.

Det är ju så, att det under långliga tider höjts klagomål i vårt land öfver denna pålaga, som sedan århundraden uteslutande hvilat på jordbruket. Af den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén, som har utredt frågan och utarbetat ett förslag, hvarpå Kungl. Maj:ts proposition i hufvudsak hvilat, har verkställts en utredning, som hvem som helst af herrarne kan läsa och däraf finna, att det är ett belopp af 3,655,000 kronor, i rundt tal, som nu bäres af jordbruket, och det uppgår till ungefär $\frac{3}{4}$ af samtliga de afgifter, som utgå till prästerskapet, då alla öfriga beskattningsföremål endast deltaga med 1,246,000 kronor. Nu kan jag för min del icke finna annat, än att rättvisa och billighet tala för att en hastigare afskrifning, än som af Kungl. Maj:t föreslagits och som utskottet för sin del godkänt, måtte äga rum. Det är icke allenast så, att denna tiondepålaga verkar tryckande i sin helhet på dessa skattdragande, utan den växlar också och är ofantligt ojämn inom olika församlingar i riket. Det förekommer här, såsom äfven motionären i kommitténs betänkande inhämtat och i sin motion anført, att dessa afgifter växla mellan 3,53 öre pr fyrk ända upp till 124,87 öre pr fyrk. Detta är ytterligheterna naturligtvis, men i medeltal för hela riket blir det således nära 28 öre pr fyrk, d. v. s. det är icke långt ifrån 3 kronor pr bevillningskrona, som utgår endast från jordbruket till prästerskapets aflöning. Nu får man ju vara tacksam för det löfte man har, att man under loppet af 20 år, sedan ny lönerreglering trädt i kraft, skulle blifva befriad från dessa afgifter. Detta är ett medgifvande, som man får mottaga med tacksamhet. Jag kan dock icke finna, att en så lång tid är af behovet påkallad. Denna börda är också ytterst ojämnt fördelad i olika egendomar inom samma församling, och med hänsyn därtill anser jag, att rättelse måtte snarast möjligt ske. Vi skola äfven komma ihåg, att de kommunala utgifterna i landskommunerna också äro tämligen höga, och om man då lägger tillsammans alla de olika utgifter och onera, som trycka på jordbruket, så framträder ännu mera, hur betungande allt detta är.

Man har nu invändt mot den här framställningen, som jag gjort, att det skulle möta finansiella svårigheter ur statssynpunkt, d. v. s. att om staten skulle 8 år tidigare öfvertaga denna skattebörda, så skulle det möta stora finansiella svårigheter. För min del kan jag icke tillmäta denna invändning någon större betydelse, emedan man väl vågar gå ut ifrån, att statens finanser och förmåga att bära utgifter skola vara väsentligen större 25 à 30 år fram i tiden, än hvad de äro för närvarande, ty det kommer i alla fall att dröja allra minst 25 år, jag vågar nästan säga 30, innan denna afskrifning i sin helhet varder verkställd i enlighet med min reservation. Jag tycker icke, att man behöfver befara, att staten då icke skulle vara kraftig nog att öfvertaga denna börda, i alla fall bör den vara kraftigare än de, som nu bära densamma. Jag har försökt att få någon utredning, rörande hvad merutgifterna skulle bli för statsverket, om

afskrifningen verkställdes på 12 i stället för enligt utskottets förslag på 20 år, och det har framgått, att dessa merutgifter torde uppgå till ungefär 8,000,000 kronor, som skulle fördelas på dessa 8 år, med hvilka jag yrkat, att tiden skulle förkortas. Om man tänker på den utveckling, som statsbudgeten tagit under de flydda åren, så kan man ha någon liten ledning för, hur det kan komma att ställa sig i framtiden. Om vi då se, hvad budgeten uppgick till för 20 år tillbaka, så finna vi, att den var omkring 90,000,000 kronor, då den för närvarande är uppe i 230,000,000 kronor, och det synes mig, att man åtminstone om 30 år till skulle kunna räkna på en nära fördubbling af den nuvarande statsbudgeten. Jag finner i alla fall, hur man än ser på denna sak, att några oöfverstigliga svårigheter för kammaren att gå med på denna förkortning af tiden icke böra möta. I hvarje fall, då den frågan göres, hvar man skall taga penningar, så skulle man kunna göra samma fråga och samma invändning: hvar skall man taga penningar om 20 år? Är det så ofantligt säkert, att, om vi om 12 år icke kunna gå med på en dylik afskrifning, vi om 20 år äro så ofantligt mycket bättre situerade, att man då icke ens behöfver tala om den saken?

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Vidare har man invändt mot mitt yrkande, att det skulle bidraga till, att hela förslaget fölle. Det är en invändning, som jag för min del anser vara fullkomligt ogrundad. Den har icke det allra ringaste med den saken att göra. Förslaget kunna vi antaga — och jag hoppas också, att så blir fallet — oafsedt om min reservation bifalles eller ej. Det är nämligen icke en sådan kardinalfråga, som bör kunna ha en sådan verkan på förslaget i sin helhet.

Man har äfven invändt mot detta mitt förslag, att det skulle ju drabba alla skattdragande mycket tidigare och med större afgifter än i Kungl. Maj:ts förslag, då man betänker, att det är så många, som icke nu betala något alls eller åtminstone ytterst ringa för detta ändamål. Men det kan jag icke för min del finna vara någon ömmande omständighet, ty då borde de enligt mitt förmenande icke ha något giltigt skäl att klaga, då de så länge ha varit befriade från denna skatt. Annorlunda ställer det sig för dessa jordbrukare, som burit denna tunga i århundraden och nu, då denna lag träder i kraft, skola betala till prästerskapet precis lika mycket som alla andra skattdragande. Det är därför som jag finner både billigt och rättvist, att vi gå den medelväg, som jag tagit mig friheten föreslå och till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Skärhus och *Olsson* i Blädinge.

Herr *Söderbergh* i Karlshamn: Herr talman, mina herrar! Nu föreliggande lagförslag innehåller, att prästerskapets tionde och alla andra afgifter af fast egendom, som utgå till prästerskapet, skola, allteftersom gällande löneregleringar förfalla, afskrifvas mot godtgörelse i penningar, som skola gäldas af statsverket efter en viss värdering. Ersättning för indragna afgifter skall för hvarje församling från och med det ecklesiastikår, då indragning äger rum,

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

för all framtid utgå med det vid indragningen fastställda beloppet. Vid början af hvarje ecklesiastikår skall detta belopp inlevereras från statsverket till en fond, som kallas kyrkofonden. Afskrifningen och dess fortgång bestämmes hufvudsakligen eller, man kan säga, uteslutande af statsfinansiella hänsyn.

I 1908 års kungl. förslag beräknades afskrifningstiden till 30 år; sedermera har föreslagits 20 år, och det är vid denna tidsbestämmelse, som det nu föreliggande förslaget stannat. Dock kan enligt andra stycket i § 2 indragning tidigare äga rum. Det heter där: »Går tiden för dylik lönereglerings giltighet till ända efter den 30 april 1923, äger Konungen, på framställning af pastoratet och dess ordinarie prästerskap, medgifva, att löneregleringen må tidigare än i sådant afseende är stadgadt, likväl ej före den 30 april 1924, upphöra att gälla, i hvilken händelse indragningen skall försiggå från och med ecklesiastikåret näst efter det, då löneregleringen skall enligt Konungens beslut anses hafva förfallit»; och i andra stycket af 5 § — den i detta lagförslag egentligen omtvistade paragrafen — stadgas: »Hvad af den för en församling fastställda afgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart afskrifvas.»

Nu har herr Nilsson i Bonarp med instämmande af ett flertal ledamöter i kammaren, såsom den föregående ärade talaren också omförmälte, förnyat sin motion från förra året om omedelbar afskrifning af hela lönebeloppet efter hvarje lönekonventions utgång. Häremot erinrar utskottet, att statsverkets kostnad för tiondeafgifternas afskrifning och den därmed förbundna skyldigheten att ersätta förlusten af samma afgifter skulle, i händelse af bifall till herr Nilssons motion, belöpa sig till 35,081,575 kronor mer, än om det af Kungl. Maj:t då föreslagna förfarandet med en tjuguarig afskrifningsperiod iakttoges utan några jämkningar. Utskottet kan naturligtvis icke annat än medgifva, att den eftersträfvade likställigheten i afseende å jordbeskattningen skulle i hög grad främjas genom en sådan omedelbar afskrifning, som herr Nilsson föreslagit, och att därigenom också skulle undvikas en hel del besvärigheter i fråga om uppbörd och redovisning af de efter indragningen till afskrifning successivt förfallande tiondeafgifterna; men af hänsyn till statens finanser har detta års utskott, lika litet som de utskott vid föregående båda Riksdagar, som haft denna fråga under behandling, tilltrött sig att kunna gå längre än som skett. Utskottet har dock velat uttryckligen påpeka, att om förhållandena framdeles skulle så utveckla sig, att ett förkortande af afskrifningsperioden kan ske utan större svårighet ur finansiell synpunkt, lärer Riksdagen då vara oförhindrad att därom besluta.

Härmed har nu utaf utskottets ledamöter den föregående ärade talaren, herr Juhlin, med två instämmanden från denna kammare, icke velat åtnöjas. Herr Juhlin vill ha afskrifningstiden fastställd till 12 år. Någon som helst utredning om huru en sådan förändring skulle komma att verka, föreligger emellertid icke; men det är naturligt, att hela den finansplan, hvarpå det föreliggande förslaget

är byggdt, skulle därigenom alldeles förryckas. Herr Juhlin's förslag skulle visserligen icke kosta statsverket lika mycket som det af herr Nilsson i Bonarp framställda, eller cirka 35 miljoner kronor; men dock ett belopp, som, efter de jämförelser, som man varit i tillfälle att göra, skulle röra sig om åtskilliga miljoner; herr Juhlin har själf kommit till 8,000,000 kronor. Ja, tilltror sig Riksdagen att i en hastigare ordning, än Kungl. Maj:t och utskottet funnit lämpligt, betunga budgeten med den börda, som afskrifningen af tionden medför, må det naturligtvis vara Riksdagens ensak; men klokheten och hänsyn till förefintliga förhållanden bjuda dock försiktighet. Det är ju ändock, mina herrar, ett stort steg till skatteutjämning, som här skall tagas, större, än kanske mången vid ytligt påseende föreställer sig. Medan afgifterna till prästerskapet för närvarande växla mellan högst 124 öre per fyrk och lägst $3\frac{1}{2}$ öre per fyrk, så skulle skillnaden enligt det föreliggande förslaget aldrig kunna öfverstiga 6 öre per fyrk, det högsta belopp således, hvartill församlingsafgifterna skulle komma att uppgå; och dessa afgifter skulle icke, såsom nu sker, väsentligen drabba jordbruket ensamt, utan de skulle fördelas proportionsvis lika på alla slags skatteobjekt. Det må väl sägas, att detta är en högst betydande utjämning, helt visst så grundlig, som det finnes möjlighet att ernå med afseende å rådande och säkerligen ännu för lång tid framåt ofrånkomliga omständigheter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af förhandlingarna i kammaren, lämnade härpå ordet till

Herr Nilsson i Bonarp, som anförde: Herr vice talman, mina herrar! Vid 1908 års riksdag, då denna fråga först fördes fram genom en kungl. proposition, hade jag äran att väcka en motion i samma syfte som den, jag nu har tagit mig friheten att framföra för tredje gången; och då man säger, att alla goda ting äro tre, så får jag väl hoppas, att jag denna gång skall hafva bättre tur än jag haft förut, och att det förslag, jag nu för tredje gången framför, skall vinna kammarens gillande.

Jag förmodar, att de flesta af kammarens ärade ledamöter hafva tagit del af den motivering, som jag har framfört i motionen, och att jag således icke behöfver vidare uppehålla mig vid denna. Jag har påvisat, med stöd af de utredningar, som varit bifogade Kungl. Maj:ts förslag, att jordbruksfastighet är tolf gånger hårdare belastad i afseende å utskylder till prästerskapet än öfriga skatteföremål. Jag tycker, att denna omständighet är i och för sig tillräckligt talande, för att man skulle kunna vara benägen att nu lätta på en börda, som under så många århundraden påhvilat den jordbrukande klassen. Det erkändes också af 1908 års utskott, att min framställning var befogad; ty utskottet yttrar i sitt betänkande: »Det synes nämligen föga lämpligt att låta de gamla tiondeafgifterna, om än förminskade, kvarstå, sedan tiden för de nya, första gången

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

uppgjorda löneregleringarna inom de särskilda pastoraten gått till ända.»

Att utskottet då, trots detta uttalande, stannade vid en öfvergångstid af 20 år, kan ju förefalla egendomligt; men det var i alla fall ett steg i den rätta riktningen. Det var ändå 10 år, som vunnos genom den framställning, som jag och andra motionärer i detta hänseende gjorde; och det har visat sig, att det icke var statsfinansiellt omöjligt att inskränka denna tid. Ty Kungl. Maj:t har sedan såväl i fjor som också i det nu föreliggande förslaget minskat denna afskrifningstid till 20 år; och jag vågar hoppas och tro, att det också skall visa sig icke vara omöjligt af statsfinansiella hänsyn att gå till mötes äfven den framställning, som jag nu har gjort, med den modifikation, som däri har blifvit föreslagen af herr Juhlin.

Det är ju icke jordbrukarnas mening att vältra bördorna från sig själfva och öfver på andra samhällsklasser; vi vilja gifvetvis betala den anpart, som för framtiden på oss belöper i och för prästerskapets aflöning. Men vi hålla före, att, då man nu står inför en sådan omläggning, som här är i fråga, det då vore rätta tiden att på *en* gång afskrifva dessa bördor, som burits af den jordbrukande befolkningen ända sedan landskapslagarnas tid; ja, tänker jag på förhållandena i Skåne, så äro de ännu mycket äldre, ty där hafva de första gången blifvit pålagda den jordbrukande befolkningen under den beryktade Lundabiskopen Absalons dagar.

Att vid sådant förhållande dessa bördor skola vara mycket ojämn till sitt tryck, det är helt naturligt. Det har visserligen företagits regleringar under tidernas lopp; men dessa lönekonventioner, som nu äro träffade på 50 år, äro dock af den beskaffenhet, att de trycka synnerligen ojämnt, till och med på de olika hemmansägarne inom samma pastorat, detta beroende därpå, att lönekonventionerna fastställdes för 50 år sedan, då utvecklingen icke hade medfört sådana förändringar, som senare hafva tillkommit. Detta har haft till följd, att de hemman, som icke undergått någon väsentligare förbättring sedan dess, kommit att lida af detta oerhörda skattetryck vida svårare än sådana egendomar, hvilka haft utvecklingsmöjligheter samt stigit i värde. Men någon förändring i detta afseende har på dessa 50 åren emellertid icke kunnat äga rum; utan har man fortfarande nödgats bibehålla denna ojämnhet, intill dess konventionerna förfalla.

Nu säger utskottet — och dess ärade vice ordförande har nyss också understrukt det — att det är statsfinansiella hänsyn utslutande, som föranlett utskottets majoritet att intaga den ståndpunkt i frågan, som den har intagit. Sålunda, hade orättvisan varit mindre och hade det ifrågavarande beloppet icke varit så stort som det är, då skulle, såvidt jag förstår, utskottet hafva varit benäget att på *en* gång jämna ut det hela och åstadkomma den rättvisa, som jag begär; men nu är orättvisan så stor, att utskottet menar, att den därför skall fortfa. Jag klandrar ju icke på något sätt utskottet för den ståndpunkt, som det intagit; men nog tycker jag, att det är ett egendomligt sätt att resonera, att just därför att be-

loppet är så stort, skola de, som nu bära det, också få fortsätta att bära det ännu en tid, och en längre tid än som kan vara riktigt. Jag tycker verkligen icke, att denna ståndpunkt är hållbar.

I fjor, då denna fråga var före, framförde en ledamot från Skåne, grefve Hamilton, under debatten ett exempel på, hur drakoniskt dessa tiondebestämmelser där nere verka för oss; han meddelade då, hurusom nere i hans valkrets ett sockerbruk med ett taxeringsvärde af 1,000,000 kronor och med en årlig inkomst af 200,000 kronor hade att till prästerskapets aflöning bidraga med allenast 37 kronor, medan däremot en hemmansägare på ett hemman, taxerad till 12,000 kronor, måste betala 114 kronor. När man kan påvisa sådana ojämnheter, mina herrar, då tycker jag, att man icke bör töfva, utan vidtaga en afskrifning så fort som möjligt och åstadkomma den rättvisa, som vi gifvetvis alla sträfvat till.

Då jag nu emellertid icke har någon utsikt att få yrkandet i min motion, sådant detta ursprungligen lyder, igenom, så skall jag, herr vice talman, be att få ansluta mig till herr Juhlin's reservation.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade:

Herr Forssell: Herr talman, min herrar! Som jag har tillhört utskottets majoritet i den här frågan, men min ställning är något olika mot den, som herr Söderbergh i Karlshamn i sitt försvar för utskottet intagit, så vill jag med några ord klargöra denna min ställning.

Då Kungl. Maj:t första gången år 1908 framlade för Riksdagen detta lagförslag om afskrifning af prästerskapets tionde och ersättning därför, så föreslogs en afskrifningstid af 30 år. Jag har gjort uträkningar, visande de belopp, hvartill dessa afskrifningar skulle belöpa sig.

Under de första tio åren skulle erläggas 60 % af hela beloppet,	
eller	kronor 23,387,724:—
under de därpå följande 4 åren 50 % med	„ 7,795,908:—
under nästa 4 år 40 % med	„ 6,236,726:—
„ „ 4 år 30 % „	„ 4,677,545:—
„ „ 4 år 20 % „	„ 3,118,363:—
„ „ 4 år 10 % „	„ 1,559,187:—
eller tillsammans kronor 46,775,453:—.	

Jag vill erinra om, att grundskatteafskrifningen hade afslutats endast *tre* år tidigare, och det synes mig därför, som om Kungl. Maj:t härvidlag handlat ganska välbetänkt, då Kungl. Maj:t vid en ny skatteafskrifning ville utsträcka denna öfver en längre tid, så att verkningarna däraf blefve bättre utjämnade.

Herrar Juhlin och Nilsson i Bonarp kallade dessa tiondeafgifter liksom grundskatterna för »sekelgamla orättvisor»; men om vi opartiskt se på saken, förhåller det sig ju likväl så med dessa skatter,

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

att de nuvarande jordägarne hafva köpt sina egendomar och betalt dem med det pris, som motsvarar just dessa på jorden hvilande tiondeafgifter. En afskrifning på *en* gång eller i alltför hastigt tempo verkar naturligtvis, att jorden stiger i pris i samma proportion; och det är ej småsummor, som under sådana förhållanden tillföras ägarne af jorden vid tiden för afskrifningen. De på jorden hvilande tiondeafgifterna utgöra nämligen, med beräkning enligt de belopp, som utgingo för ecklesiastikåret 1896—1897, 3,897,954 kronor. Kapitaliseras detta belopp efter en räntefot af 4 procent, så få vi en summa af 97,448,850 kronor, hvilken godt kan höjas till jämnt 100,000,000 kronor och kanske går därutöfver, då, enligt stadgandet i 3 § i lagen, kammarkollegium har att uträkna beloppet efter medeltalen af markegångsprisen under de 50 åren 1864—1913, hvilka i flertalet fall varit högre än under ecklesiastikåret 1896—97.

Det särskilda utskott, som behandlade denna fråga 1908, nedsatte likväl afskrifningstiden till 20 år, hvilken afskrifningstid Kungl. Maj:t sedan upptagit i sitt förslag i fjor och likaledes i år. Jag vill erinra om, att grundskatternas afskrifningstid var 19 år, och att den vanliga amorteringstiden för jordägares fastighetslån är 20 år. Det synes mig därför, att denna tidrymd är snarare för kort än för lång, då det gäller att efterskänka så ansefliga skatter, något, som ovillkorligen har till följd jordens fördyrande; och är *det* något godt för landets befolkning, i all synnerhet för den mindre bemedlade, som har svårt att förvärfva sig egendom, då jorden är dyr?

Herrar Nilsson i Bonarp och Juhlin äro emellertid ej nöjda med detta, utan fordra, att jordägarne skola få sin skatt efterskänkt under loppet af 12 år. 1908, 1909 och nu äfven i år har herr Nilsson framkommit med en motion, hvori han yrkar, att de på jorden hvilande tiondeafgifterna skola, så fort de nu gällande konventionerna rörande prästerskapets aflöning utlöpa, på *en* gång afskrifvas. Detta skulle likväl förorsaka kyrkofonden en minskning i inkomster af 35,081,575 kronor. Särskilda utskottet nr 1 har 1908, i fjor och i år emellertid af statsfinansiella skäl ej kunnat tillstyrka motionen.

I år har emellertid en ledamot af utskottet, herr Juhlin, med hvilken herrar Nilsson i Skärhus och Olsson i Blädinge instämt, med anledning af herr Nilssons motion påyrkat nedsättning i afskrifningstiden från 20 år till 12 år. Jag har räknat ut särskildt, huru mycket kostnaderna härför skulle belöpa sig till; det blir icke, såsom herr Juhlin sade, 8 millioner, utan vida mer. Afskrifningen skulle ske sålunda:

under de 6 första åren 60 procent, eller	kronor 14,032,634.4
„ „ därpå följande 3 åren 40 procent eller „	4,677,544.8
„ „ sista 3 åren 20 procent eller	2,338,772.4

Detta gör tillsammans kronor 21,048,951.6.

Drages nu detta från de 35,081,575 kronor, som nu skulle ingå till kyrkofonden enligt den af Kungl. Maj:t föreslagna afskrifningstiden, uppstår en brist i kyrkofonden på 14,032,623: 40 kronor.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Nu säger herr Nilsson och likaledes herr Juhlin, att det skulle icke vara så svårt att få ihop det där beloppet. Det vore ju icke så stort och man skulle nog kunna få det. Herr Nilsson yttrar i motionen: »Enklast och rättvisast torde väl vara, att kyrkofonden erhöles det behöfliga fyllnadsbeloppet af statsverket.» Där ha vi det. Det skall utgå af statsmedel. Då bör man väl bli litet betänksam, då enda skälet och hufvudskälet för detta är skatteutjämning. Herr Nilsson frågar själf: Kan det bli någon absolut skatteutjämning på jorden? — Nej, sade han, det finns hemman och jordegendomar, som ha stora utvecklingsmöjligheter, och andra, som icke ha det. Dessa hemman med stora utvecklingsmöjligheter, skola de skatta lika med dem, som icke ha några möjligheter? Får man icke ställa skatten efter beskaffenheten af skatteföremålet? Här beror det på jordmånen och på läget. Om stället ligger vid en järnvägsstation eller i närheten af en stad o. s. v., har det helt visst större värde; dessutom beror värdet naturligtvis också på de jordförbättringar, som göras, och dräneringar, och i framtiden, det skola vi kanske få se, på jordens bevattning. Sålunda kan det icke bli någon absolut skatteutjämning, och det synes mig ändå, att det är väl mycket begärddt, att man bara för att nå en skatteutjämning nu skall pålasta kyrkofonden en utgift på öfver 14 millioner kronor, som skall fyllas af statsmedel. Jag tycker, att jordägarna skulle vara nöjda och belåtna, ja, jag ville säga glada och tacksamma, att Kungl. Maj:t velat gifva dem så pass mycket, som här verkligen är föreslaget. Vilja de däremot spänna bågen högre och icke nöja sig med dessa villkor, är jag öfvertygad om, att det icke blir några goda följder däraf, allra minst för dem själfva, ty det uppstår helt säkert ovilja och afund från andra samhällsklasser, som ej kunna få några sådana här hundra-millionersgåfvor då och då.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å reservationen och bifall till utskottets förslag.

Herr Juhlin: Herr talman! Det är med mycken förvåning jag åhört den siste talarens argument för sin framställning. Jag skall börja med, hvad han slutade med. Han ansåg, att jordbrukarna borde vara icke allenast tacksamma — det äro de ju, hvilket jag antydde i mitt första anförande — men han ville, att de skulle t. o. m. vara glada; det tycker jag är väl mycket, och jag kan icke vara med om att vara så ytterst tacksam för detta medgifvande. Han tycks ej egentligen förstå mycket af den här saken, det kan man då säga. Han tillhör ett parti, som skrifvit på sin fana »jämlikhet», hvilket just är, hvad jordbrukarna önska. De vilja ha jämlikhet, de vilja betala skatt likaväl som andra för hvad de ha. Men detta är en extra pålaga, som går tillbaka flera århundraden, nära tusen år på vissa orter. På den tiden fanns ej annan skatt än tünde, som icke utgick till kyrkan, men vi ha fått alldeles nya förhållanden, kommunalskatter på alla möjliga områden och dem få jordbrukarna taga del i precis som alla andra skattedragare.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Han förstår icke heller, att det kunde vara skillnad mellan olika hemman, såsom här af oss anförts, men det förhåller sig på det sättet, att under den tid, som förflutit, sedan dessa konventioner ingingos, ha olika hemman kunnat utveckla sig olika; somliga hemman hafva haft utvecklingsmöjligheter, de ha kunnat odla och utveckla sin areal, hvarigenom de blifvit högre taxerade och fått betala högre skatter, såsom naturligt är, medan andra däremot ha måst stå kvar på samma ståndpunkt. Dessa senare ha undergått samma växlingar, som all egendom undergått under tidernas lopp. Taxeringen har höjts i förhållande till värdet, men afkastningen har icke kunnat stegras på samma sätt; afgifterna till prästerskapet ha varit fastslagna för 50 år framåt och ha utgått äfven från alla dessa mindre egendomar med mindre utvecklingsmöjligheter precis lika under de 50 åren. Däri ligger skillnaden. Det synes den siste talaren icke riktigt förstå. Det säger jag ingenting om, det förlåter jag honom.

Men han antydde också en annan sak, nämligen att tiondeafgifterna ej lämpligen borde afskrifvas, därför att då skulle jordegendomarna bli dyrare, och då jordbrukarna ha köpt sina egendomar med beräkning af de på dem hvilande onera, så kände de ju till dessa, och denna afskrifning, menar herr Forssell, blir därför egentligen en present till de nuvarande ägarna. Det blir precis detsamma, som om någon skulle säga till herr Forssell, att när han blef folkskollärare, så sökte han tjänsten med därtill hörande lön af 600 eller 700 kronor, som han visste om, men sådant har ju icke hindrat, att folkskollärarna för några år sedan gjorde en framställning och en anhållan om att få en väsentlig löneförhöjning. Om han hade fullföljt detta sitt resonemang, så skulle icke dessa folkskollärare haft rätt att göra denna framställning, ty de visste ju, hvilka löneförmåner de skulle komma att åtnjuta, när de antogo sina tjänster. Men så är det på alla områden, när det är fråga om tjänster och löner. Det är väl så ändå, att tiderna förändras, och vi kunna icke undandraga oss tidernas inflytande. Jag tycker, att man kan låta hvarje sak vara, hvad den egentligen är, och då få vi väl ändå vara öfverens om, att det här är en pålaga, som tyngt jordbruket, uteslutande jordbruket, och som man nu, då det är fråga om skatteomläggning, kunde ha rätt att vinna rättelse i och få afskrifven så fort som möjligt.

Jag har i min reservation antydt, att jag har ytterligare motiv för min framställning däri, att vi snart ha att vänta på kammarens bord ett kungl. förslag, innefattande en väsentlig omläggning af den statliga beskattningen, och sedan kommer väl i tur och ordning en omläggning af den kommunala beskattningen. Men i detta förslag tages det ganska ingående reda på hvarenda smula af de naturaförmåner, en jordbrukare kan ha. Han skall enligt detta förslag beskattas äfven för bostad, för hvad han åtnjuter in natura, för jordens afkastning; allt detta skall upptagas och inräknas i hans inkomst samt skattläggas. Vid sådant förhållande tycker jag, att ingen kan säga, att jordbrukaren har några som helst särskilda

förmåner framför andra, utan allt blir mycket noggrant tillvarataget och skattlagdt. Då skola vi ha denna pålaga i ytterligare 20 år. Då tycker jag, att det icke är att tillvarataga sina valmäns intresse, ifall man skulle låta ett sådant förslag som detta gå oanmärkt förbi. Jag tror icke, att denna minskning af afskrifningstiden har så stor betydelse ur statsfinansiell synpunkt, att detta bör utgöra något hinder för bifall till min reservation.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Ja, herr Forssells bevisföring var egentligen en reminiscens från den statsmannavishet, som gjorde sig gällande under 1880-talet, då det gällde grundskatternas afskrifning. Han sökte bevisa, att därför att tiondeutskylden en gång lagts på jordegendomen, borde den också fortfarande hvila på jorden. Han erkände, att det visserligen var en orättvisa eller hade varit en orättvisa, men det hade egentligen upphört att vara en sådan, i det att afgälden utgick af jorden och icke af jordägarna. Ja, då skulle man ju också kunna ålägga t. ex. hus i städerna eller fabriker en likadan skatt och säga, att det är egentligen icke ägarna, utan det är fastigheten som sådan, som utgör detta. Jag tror emellertid, att detta är alldeles ohållbart.

Men om detta nu en gång har varit rätt men upphört att vara det, så skulle det vara önskvärdt att veta, hur länge en orättvisa skall äga bestånd för att den skall kunna öfvergå till att bli en rättvisa. Naturligtvis har i fråga om afgifterna till prästerskapet den tidpunkten någon gång inträddt, och det skulle vara mycket önskvärdt att få höra, när detta kan ha skett.

Herr Forssell betecknade tiondeavgifternas afskrifvande som miljongåfvor åt jordbrukarna. Ja, sådana där starka uttryck kan man ju draga till med, men jag tycker, att jordbrukarna icke ha så mycket att tacka för att få dessa »gåfvor», som herr Forssell kallat det för.

Under århundradens lopp har denna börda åhvilat fastighetsägarna. När de nu icke önska något annat än att fortfarande betala denna skatt i likhet med alla andra skatteobjekt, så tycker jag, att det är egendomligt att säga, att det är en skänk åt landtmännen, om man befriar dem från skyldigheten att ensamma bära denna börda, som lades på dem vid en tid, då det icke fanns andra skatteobjekt än jordbrukarna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning af min vän, herr Nilssons i Bonarp, första yttrande. Han förmenade, att utskottets ståndpunkt skulle vara så enkel, att det allenast vore den omständigheten, att det här gäller ett jämförelsevis högt belopp, som skulle varit för utskottet afgörande. Om det varit fråga om ett lägre belopp, menade han, skulle nog utskottet tillstyrkt framställningen. Nej, min vän Nilsson, så enkelt har det icke varit, utan hvad som för utskottet varit bestämmande, har varit de af många vunna erfarenheter berättigade farhågorna, att de be-

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

höfliga medlen icke rimligen skulle kunna på *en gång* anskaffas, utan först småningom, i den mån som klokhet och försiktighet alltid påkalla vid påläggandet af nya skatter, ty det är med nya skatter, herr Nilsson, som de afskrifna beloppen skola ersättas. Hela den årliga ersättningen för den afskrifna tionden skulle uppgå till omkring 3,900,000 kronor, som Riksdagen en gång skall få lof att anvisa.

Hvad slutligen den ärade utskottsledamoten herr Forssell beträffar, så får väl också jag, liksom de båda föregående talarna, säga honom ett litet vänligt ord. Herr Forssell har tillhört utskottets majoritet, men jag kan icke för min del helt och hållet ansluta mig till hvad han här framhöll till förmån för utskottets förslag. Då han emellertid slutade sitt anförande med att yrka afslag på reservationen och bifall till utskottets förslag, vill jag blott säga honom, att när slutet är godt, är allting godt.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Jag skulle nog kunna gifva besked om, hvad herr Nilsson i Bonarp ville veta angående dessa sekelgamla orättvisor, men saken har blifvit så många gånger utredd, att hvad jag nyss här talade om, borde kunna vara fullt tillräckligt. Jag vill således icke gå in i någon vidlyftig undersökning af denna fråga, men så mycket kan man åtminstone säga, att om detta är sekelgamla orättvisor, så bör väl också bördan däraf bli delad på seklers generationer, så att de få litet hvar. Men så vill man icke förfara.

Jag vill erinra om ett annat ärende, som behandlades här i kammaren för en tid sedan, nämligen det af grefve Lewenhaupt väckta förslag, att de inkomster, som härflyta af allmänningsskogarna och som nu tillkomma ägarna af i mantal satt jord, skulle användas för det allmännas nytta. Det förslaget voro herrarna emot. Under debatten därom anmärkte herr Lindhagen, att sedan nu alla på jorden hvilande särskilda onera blifvit afskrifna, och vi äfven äro i färd med, sade herr Lindhagen, att afskrifva den prästerliga tionden, så bör väl också denna till hemmansägarna anslagna afkastning af allmänningsskogarna tillkomma det allmänna. Men det ville herrarna, som sagdt, icke vara med om, och en af herrarna yttrade: »herr Lindhagen framhåller med sådant eftertryck den skänk, som hemmansägarna fått genom grundskatteafskrifningen; men var denna grundskatteafskrifning väl en skänk åt de nuvarande hemmansägarna? Nej, den var en skänk till de hemmansägare, som besutto hemmanen vid tiden för afskrifningen. Och hvad innebar denna grundskatteafskrifning? Jo, att hemmanen stego i värde och att deras dåvarande innehafvare fingo en större lättnad.» Det var ingen i denna kammare vid det tillfället, som motsade den sålunda uttalade uppfattningen, hvilken jag också anser fullkomligt riktig. Nu vilja herrarna frångå den uppfattningen, när det gäller att afskrifva skatter, men då det gällde att häfva in inkomster, då var den riktig. Sedan tillade samme talare: »Men ha de nuvarande hemmansägarna något gagn däraf? Nej, sannerligen icke.» De ha nämligen köpt sina egen-

domar till det höjda pris, som betingas däraf, att de blifvit fria från skatterna. Hemmanen ha sålunda stigit i pris, och de nuvarande ägarna befinna sig i fullkomligt samma belägenhet, som de gamla hemmansägarna, som betalt hemmanen med lägre pris, då de voro belastade med skulder. »De ha det nog ganska tungt, lika tungt som någon annan, åtminstone är så fallet i södra Sverige», sade samma talare vidare. Men då alla grundskatter äro borta, hvad skall man då kunna åstadkomma för lättnader, när man icke får tillgripa detta medel? På det sättet kommer det ju att bli tungt i all framtid.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Grefve R. Hamilton: Herr talman, mina herrar. Då jag för någon tid sedan var nere i min hemort, besöktes jag af en småbrukare, hvars egendoms taxeringsvärde uppgick till 3,000—4,000 kronor och hvars hemmans areal utgjorde blott 8—10 tunnland. Med debet-sedeln i handen styrkte han, att han nödgades erlägga 6 à 7 gånger bevillningen i så kallade prästskatter. Han hade emellertid icke medel härtill, utan måste för att skaffa dem ut och arbeta hos andra och till denna skatt åtgick en hel veckas aflöning. Detta föreföll honom så mycket orättvisare, som i hans närhet bodde en person, hvars inkomster uppgingo till 10 à 12,000 kronor och som i prästskatt hade att erlägga endast 1 à 2 kronor.

Det är tydligt, att sådana missförhållanden skola väcka ond blod. Ute i bygderna förstår man, att de måste existera, så länge som lönekonventionerna äga bestånd, men man har svårt att fatta, att sedan dessa lönekonventioner upphört genom ett Riksdagens beslut, dylika orättvisor skola få fortfara. Vi medgifva ju, att prästtioden är en grundskatt, men om nu en afskrifning skall ske under vissa år, hvarför då icke följa samma norm, som förut tillämpats med afseende på de öfriga grundskatterna, nämligen att afskrifningen sker under loppet af tolf år?

Tvenne aktade talare ha här med skärpa yttrat sig mot reservationen. Den ene framkom med den gamla satsen, att afskrifningen innebär en skänk åt jordbruket. Är då verkligen icke den satsen för länge sedan utsliten? Det är egendomligt, att det finnes folk som kalla sig liberala och ändå föra fram i kampen de gamle konservativas stridsmedel på den tiden, då det gällde afskrifningen af grundskatterna. Då var det just som en liberal statsminister från statsrådsbänken betecknade dem såsom »sekelgamla orättvisor». Men behöfva vi nu taga upp den frågan till belysande?

Samma aktade talare framhöll, att en utjämning icke kan ske, med mindre skatterna följa skatteobjektens utveckling, och däri ger jag honom rätt. Men hafva dessa prästtioden följt skatteobjektens utveckling? Här ha vi en skatt, som pålades under 1600-talet, om jag inte misstar mig. Den har visserligen blifvit något ändrad genom lönekonventionerna, men dessa hafva nu stått i 50 år. Och de skatteobjekt på hvilka den hvilat hafva icke undergått någon utveckling, men däremot hafva andra skatteobjekt, som äro vida

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

bärkraftigare, sedermera tillkommit. Dessa skola emellertid icke deltaga i denna skatt.

Utskottets ärade vice ordförande framhöll statsfinansiella betänkligheter såsom skäl för afslag på reservationen och sade, att vi skola se tiden framåt ett 20-tal år. Men herr Juhllins reservation innebar ju inte, att någon ökning i statsbudgeten, om jag får använda detta uttryck, som dock icke är det rätta, skulle ifrågakomma under de närmaste 6 åren. Sedan blir det visst en minskning i de inflytande prästetiondena, en minskning som under tre år kommer att uppgå till cirka 780,000 kronor, under ett år till $1\frac{1}{2}$ miljon, under de därpå följande två åren till 780,000 kronor och under påföljande tre år till $1\frac{1}{2}$ miljon kronor ungefärligen samt slutligen under de sista fem åren till 750,000 kronor. Ja, hvad veta vi egentligen om huru statens finanser stå om 6 eller 20 år? I alla fall får man väl erkänna, att när en orättvis och betungande skatt faktiskt föreligger, så bör väl en utjämning ske på kortare tid än 20 år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Juhllins reservation.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord. Grefve Hamilton sade, att det var en fattig småbrukare, som skulle få utföra en veckas arbete för att kunna betala prästskatten. Men om nu hans egendom stiger i värde, sedan prästskatten afskrifvits, och han kommer i skuld till banken med ett lika stort belopp, som detta utgör ränta på, får han då icke offra en veckas arbete för att betala räntan åt banken, såvida han icke har dessa pengar att betala egendomen litet dyrare? Hvarken jag eller någon annan inom utskottet har haft något att erinra mot hvad Kungl. Maj:t velat gifva jordbruket, och jag hoppas, att ingen vill göra det nu heller. men jag tycker också, att jordbrukarne kunde vara nöjda med hvad Kungl. Maj:t föreslagit, och därför ber jag att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Såvidt jag kunnat finna, föreligger det icke någon reservation mot den nu föredragna punkten beträffande afskrifning af prästernas tionde, och därför anser jag, att det icke är skäl i att upprifva debatten om det berättigade eller oberättigade i den föreslagna afskrifningen. Den frågan är utdebatterad i Riksdagen för många år sedan, då beslut härom fattades i frågans hufvudsakligaste delar. Nu återstår endast denna del, och då tycker jag, att man icke skall behöfva gå tillbaka till detta, så mycket mindre som ingen inom utskottet reserverat sig i den riktningen.

Här gäller ju endast, huruvida denna lindring skall kunna försiggå och afslutas under 12 eller under 20 år. Och för min del får jag säga, att jag inte skulle ha något emot, att den kortare tiden blefve vald. Men detta är väl icke hufvudsaken utan hufvudsaken torde väl vara, att Riksdagen fattar ett beslut därom, att denna tionde *skall* afskrifvas. Och om afskrifningen sedan fullbordas

på 12 eller på 20 år, det torde väl inte vara det viktigaste. Nu tror jag, att i en sådan stor och viktig fråga som denna borde man också något tänka på den finansiella sidan, men det inverkar väl inte så förfärligt mycket, om man får betala 60 procent under 6 eller 10 år och därefter 40 procent under 9 eller 15 år. Jag tror som sagt knappast, att det inverkar så mycket, och missnöjet däröfver tror jag skall lägga sig ganska snart; det växer nog bort för öfrigt, om det kanske också dröjer några år mera, beroende på hvilket alternativ som väljes.

Jag skulle tro, att man gjorde klokt, om man i denna stora fråga följde utskottet i spåren och godkände hvad det föreslagit, detta sagdt utan att vilja förneka det berättigade i motionärernas och reservanternas anhängan. Jag ställer mig alldeles obetingadt för utskottets förslag i den delen och herrarne kunna väl inte förneka att genom detta af utskottet framlagda förslag löses dock denna stora fråga, och jag tror att man i hela landet skulle känna sig glad däröfver.

Hvad herr Forssells antydan om den stora skänken till jordbruket beträffar, så sade en talare att han inte ville inlåta sig därpå, och det skall icke heller jag göra, då ju herr Forssell i alla fall redan fått svar från annat håll.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Kammaren godkände utskottets förslag till lydelse af förevarande §.

2—4 §§.

Godkändes.

5 §.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag hade denna paragraf följande lydelse:

De till statsverket indragna afgifter skola under loppet af tjugu ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, afskrifvas i sådan ordning, att af den summa, kammarkollegium enligt 3 § fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de första tio åren sextio procent, under därpå följande fem år fyrtio procent och under de sista fem åren tjugu procent, hvarefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergifves.

Hvad af den för en församling fastställda afgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart afskrifvas.

Uti sin motion, nr 252, hade herr Nilsson i Bonarp hemställt, att Riksdagen måtte, vid antagandet af Kungl. Maj:ts förslag till

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, vidtaga den ändring, att afskrifningen af nämnda tionde måtte äga rum för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphörde att gälla, och att statsverket till kyrkofonden inbetalade motsvarande belopp.

Utskottet hade i sitt författningsförslag upptagit den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen af 5 §.

Uti afgifven reservation hade emellertid herr *Juhlin*, med instämmande af herrar *Nilsson* i Skärhus och *Olsson* i Blädinge, föreslagit, att Riksdagen i anledning af herr Nilssons i Bonarp motion, nr 252, måtte med ändring i hvad Kungl. Maj:t i 5 § första stycket af lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför föreslagit, besluta, att de till statsverket indragna tiondeafgifter skulle under loppet af tolf ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen vidtog, afskrifvas i sådan ordning, att af den summa, kammarkollegium enligt § 3 fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erlades under de sex första åren sextio procent, under därpå följande tre år fyrtio procent och under de sista tre åren tjugo procent, hvarefter från och med det trettonde året återstoden eftergäfvos.

Sedan paragrafen upplästs, yttrade

Herr *Juhlin*: Herr talman! Jag skall endast be att vid denna paragraf få yrka bifall till den af mig jämte ett par andra ledamöter afgifna reservationen.

Herr *Söderbergh* i Karlshamn: Herr talman! Under åberopande af hvad jag tidigare anfört i denna fråga, yrkar jag bifall till utskottets förslag till lydelse af nu förevarande paragraf.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de därunder framkomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af denna § och därefter på bifall till den af herr *Juhlin* m. fl. vid paragrafen afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Som emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner utskottets förslag till lydelse af 5 § i förevarande förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde m. m., röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

Vinner nej, har kammaren bifallit den af herr Juhlin m. fl. vid paragrafen fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 123 ja och 70 nej, hvadan kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse af 5 §.

6 och 7 §§ samt rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan bifölls, i den mån den ej redan blifvit besvarad.

Punkten 2:o).

Författningsförslaget.

1 §.

Efter föredragning af paragrafen yttrade:

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Vid dessa lagförslags behandling föreligger icke vare sig i den kungliga propositionen eller motionsvis något enda spörsmål, som kan gifva anledning till en principdebatt angående statens och kyrkans förhållande till hvarandra, huruvida vi böra ha statskyrkoform eller frikyrkoform eller ingen statskyrka alls, utan alla dessa lagförslag måste anses utgöra, om jag så får kalla det, en teknisk lönefråga. Denna präst-lönereglering är sålunda, så vidt jag förstår, fullkomligt fri från vanliga partisynpunkter.

De synpunkter, som här alltså böra komma till beaktande, äro de samma, som i regel äro de gällande för hvarje lönefrågas afgörande här i kammaren, och vi hafva då, enligt min mening, att taga hänsyn till å ena sidan löntagarna och å andra sidan löngifvaren. Hvad löntagarna angår, få vi då beräkna dels det ansvar, som följer med arbetet, arbetets beskaffenhet som sådant samt vidare den kompetens, den utbildning, som kräfvdes för ifrågavarande befattningshafvare, dels statens förmåga att bära bördor och utbetala löner.

Om vi då granska lönebeloppen, tror jag, att man måste instämma med mig i, att dessa löner vid en första blick te sig ganska små; men går man dem närmare in på lifvet, finner man, att de äro specialiserade i en mängd små löneposter, och om man lägger alla tillsammans, får man nog besanna den gamla satsen, att »många bäckar små göra en stor å». Det är icke så, att hvad som i propositionen kallas medellönen — för kyrkoherdarna 5,058 kronor och för

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

komministrarna 3,295 kronor — utgör hela lönebeloppet, långt därifrån, det tillkommer en mängd andra förmåner. Skulle man tala om det sammanlagda aflöningsbeloppet såväl i kontant som in natura, kommer man upp till betydligt högre lönebelopp än respektive 5,058 och 3,295 kronor. Vi hafva då först att taga i betraktande, att prästerna, såväl kyrkoherdar som komministrar, skola åtnjuta fri bostad. Om det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt och utskottet för sin del godkänt, angående dessa bostadsförhållanden blir Riksdagens beslut, tror jag, att man kan tryggt påstå att icke många tjänstemannakårer — om ens någon — hvilka stå på samma tjänstegrad som prästerskapet, komma att åtnjuta så betydande förmåner i fråga om bostadsförhållanden. Vidare tillkommer här för prästerna fri vedbrand. Visserligen blir det på det sättet, att prästen själf får ombesörja huggning och hemforsling af veden, men jag tror, att departementschefen haft alldeles rätt, då han betecknat denna förmån såsom varande af *synnerligen stort värde*. Jag tror, att ingen kan bestrida, att den blir så för alla de präster, som komma i åtnjutande af denna förmån, och det kommer att blifva de allra flesta. Vidare få vi taga i betraktande, att prästerna efter detta löneförslags genomförande komma i åtnjutande af en förmån, som de flesta icke haft förut, nämligen fria tjänsteresor, och om jag icke alltför mycket misstager mig, har man beräknat värdet häraf för prästerskapet i dess helhet till 300,000 kronor. Nu kan det hända, att någon jämkning måste vidtagas i denna uppgift på grund af hvad utskottet föreslagit i berörda paragraf, men så särdeles långt under den nämnda summan tror jag icke, att kostnaden för den fria skjutsen kommer att gå. Vidare få vi i detta sammanhang taga i betraktande § 6, som handlar om ett visst ålderstillägg. Detta är, så vidt jag förstår, icke medräknadt i hvad man kallar medellönen, och ej heller tror jag, att den fjärde paragrafen, hvilken jag vill beteckna såsom kautschukparagrafen i lagförslaget, mer än delvis är medtagen vid uträknandet af medellönen. Här i § 4 säges, att lönen får höjas med visst belopp, om det råder synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller i fall af prästerskapet åliggande skyldighet att duplicera eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet eller för prästerskapet eljest ökade utgifter. Som man finner, blir det icke svårt, då det gäller att fastställa dessa löner, att draga fram endera eller samtliga dessa förhållanden på olika platser. Jag tror, att löneförhöjning enligt denna paragraf mycket ofta kommer att äga rum.

Enligt § 3 skulle lönerna utgå dels i grundbelopp och dels i fyllnadsbelopp. Där har jag jämte herr Bergman framställt en reservation, som går ut på, att grundbeloppen skulle sänkas såväl för kyrkoherdarna som för komministrarna med 500 kronor. För öfrigt hafva vi beträffande fyllnadsbeloppens beräkning anslutit oss till det af herr Daniel Persson i Tällberg framlagda förslaget. Jag skall icke närmare ingå på herr Perssons förslag angående fyllnadsbeloppens beräkning, då jag är förvissad om, att han själf kommer att ingående beröra denna sak. Jag skall alltså inskränka mig till

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

att yttra något angående de grundbelopp som skulle komma till stånd, om vårt förslag här bifölles. Om man antager, att det antal såväl kyrkoherdar som komministrar, som utskottet förslagsvis beräknat, skulle blifva det verkliga vid omorganisationens fastställande, skulle denna besparing innebära för kyrkoherdarna 708,500 kronor och för komministrarna 439,000 kronor eller sammanlagdt 1,147,500 kronor. Nu hafva vi i motionen angifvit icke detta belopp 1,147,500 kronor, utan skrifvit »omkring 1 miljon kronor» på grund däraf, att genom ett par paragrafer i detta lagförslag möjliggöres för Kungl. Maj:t att nedsätta grundbeloppet med 500 kronor, och vi hafva i vår reservation uttalat, att vi förmoda, att, om Riksdagen skulle bifalla denna sänkning af grundbeloppet, dessa paragrafer skulle komma till ringare användning än eljest. Jag vill dock icke hafva uteslutit, att jag för min del icke tror på, att någon lönenedsättning i så många fall kommer till stånd efter dessa paragrafer. Det är nog i allmänhet icke så, att en regering begränsar lönerna nedåt för tjänstemän af så pass stort inflytande som prästerna, fastmera blir det i så fall fråga om löneförhöjning.

Tillika ber jag att här få påpeka, att i af särskilda kommitterade uppgjortt förslag till grundbelopp ingå lägre summor, än hvad Kungl. Maj:t här föreslagit. Där har man just upptagit, hvad kyrkoherdarna beträffa, de lönesatser som herr Bergman och jag föreslagit eller 3,500 kronor, och äfven för komministrarna har man upptagit ett lägre lönebelopp i fråga om grundlönen, nämligen 2,250 kronor. Nu har herr Byström, med hvilken herrar Olsson i Blädinge och Nilsson i Skärhus förenat sig, äfven gått fram reservationsvis beträffande § 3. Dessa herrar äro alltså ense med herr Bergman och mig därom, att lönebeloppen som sådana äro för högt tilltagna. Herr Byström och hans medreservanter hafva emellertid ansett, att man borde, som han uttrycker det, afpruta lönerna upptill, så att man icke alls borde taga af grundlönen, utan af fyllnadsbeloppen. Jag hade tänkt att i går göra en del uträkningar, hur det skulle ställa sig, om den af herr Byström föreslagna reservationen skulle blifva antagen, men jag har icke varit i tillfälle därtill, emedan de tabeller, som skulle hafva stått till mitt förfogande, icke funnos tillgängliga i utskottets lokal. Vi hafva nämligen fyra tabeller, där lönerna enligt Kungl. Maj:ts förslag och enligt herr Perssons i Tällberg förslag äro uträknade. Dessa funnos icke där och då fann jag det för min del vara för besvärligt att först uträkna, hur lönebeloppen ställde sig enligt Kungl. Maj:ts förslag och vidare enligt herr Byströms förslag. Jag är således icke i tillfälle att här ingå på närmare detaljgranskning om saken, men så mycket kan jag säga, att genom ett bifall till herr Byströms reservation vinnes icke hvad herr Byström för sin del själf afser att vinna, nämligen en utjämning mellan lönebeloppen inom de olika graderna. Han säger nämligen så här: »Vidare anse vi, att det är alltför stor olikhet i lönerna för präster inom samma kategori». Men om Riksdagen skulle bifalla herr Byströms reservation, skulle följden blifva den, att det blefve 2,000 kronors större differens mellan lönerna inom samma kategori af präster än det skulle blifva,

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

om Riksdagen bifölle de reservationer, som herr Bergman och jag framställt.

Herrar Byström m. fl. ha rätt däruti att lönerna i detta lagförslag äro för höga. Göra vi en jämförelse med lönerna för de tjänstemän, hvilka måste anses befinna sig på samma grad som prästerna, tror jag, att vi komma till det resultatet, att dessa löner äro betydligt högre än motsvarande tjänstemäns med motsvarande ansvar och motsvarande arbete. Om vi t. ex. jämföra kyrkoherdarnas löner med lektorslönerna, få vi nog draga den slutsatsen af jämförelsen, att kyrkoherdarnas löner i medeltal äro betydligt högre än läroverkslektorernas löner, oaktadt man icke kan komma ifrån, att för närvarande kompetensfordringarna för lektorer äro betydligt strängare och större än kompetensfordringarna för kyrkoherdarna. Jag har resonerat med åtskilliga universitetslärare och åtskilliga läroverkslektorer och enstämmigt fått till svar, att det i regel tager tre års längre universitetsutbildning att göra sig kompetent för en lektorsbefattning än för en kyrkoherdebefattning.

Kärnpunkten i alla de hithörande lagförslagen, sådana de för närvarande ligga på Riksdagens bord, finnes nog i denna tredje paragraf angående själfva lönebeloppens fastställande, och jag kan icke underlåta att här citera några ord, med hvilka det tidningsorgan, hvilket kanske främst af alla får betecknas som regeringens speciella språkrör, nämligen Stockholms Dagblad, afslutar sin gårdagsartikel angående prästerskapets löner. Den slutar med dessa ord: »Äfven om man sålunda kan hysa betänkligheter i ett och annat stycke mot särskilda utskottets förslag, gör man klokt i att nu taga det, med lämpliga jämkningar måhända i lönefrågan. Man vet icke hvilka eventualiteter, som skulle kunna inträffa, eller huru länge dessa viktiga frågor skulle få ligga olösta, om de icke nu afgöras.» Jag tror, att man kan draga ut två slutsatser ur detta, nämligen för det första, att man är mån om att komma till ett afgörande beslut i år, och, för det andra, att man ställer i utsikt vissa jämkningar angående själfva lönebeloppen. I en annan hufvudstadstidning, Nya Dagligt Allehanda, förekom äfven under gårdagen en artikel betecknad med rubriken: »Äro prästerna rättslösa?» Jag vill icke närmare ingå på denna artikel, som enligt allt att döma har en bekant prästman till författare, men jag finner det märkvärdigt, att det på allvar af en framskjuten medlem af denna tjänstemannakår framställes den åsikten, att, om icke prästerna få betydligt högre löner än de, som hafva samma ansvar och arbete, prästerna då äro fullkomligt rättslösa. Jag tror icke, att det hör till god ton att komma med ett sådant resonemang.

Jag skall nu komma till ett viktigt skäl för bifall till vår reservation. Vi hafva icke skrivit ut detta i reservationen, då vi ansett bättre att muntligt framföra det i kammaren. I den granskning af de sakkunnigas förslag, som herrar Kronlund, Carl Persson, Daniel Persson och Olof Jonsson i Hof vidtagit hafva de tre förstnämnda, eller de tre ledamöterna från denna kammare, uttalat, »att den af prästlöneregleringskommittén ifrågasatta indragning och samman-

slagning af prästerliga tjänster torde ej fullt motsvara, hvad man i detta afseende kan anse önskvärdt med en fullt genomförd effektiv omreglering af de prästerliga tjänsterna.»

Sålunda har denna kommitté, såsom den själf framhållit, till förening med andra pastorat hufvudsakligen föreslagit sådana pastorat, som hafva ett invånareantal af 1,000 personer och därunder. Sedan fortsätter kommittén med att uttala önskvärdheten af, att så många sammanslagningar som möjligt må komma till stånd, och detta är ju i öfverensstämmelse med den ståndpunkt, som denna kammare sedan gammalt intagit. Jag tror, att om vi icke ställa om det så, att prästerna få ett visst intresse för sådana sammanslagningar, komma de icke till stånd i så stort antal som önskligt vore och denna kammare åtskilliga gånger hållit på. Men jag tror, att ett sådant intresse hos prästerskapet kommer att framkallas, ifall Riksdagen antager den af mig och herr Bergman afgifna reservationen. Ty det är klart, att, om vi sänka grundlönen med 500 kronor, prästerna blifva intresserade af att få del af fyllnadsbeloppet, och det få de icke med mindre det pastorat, inom hvilket de verka, har en något så när afsevärd areal och så pass stor folkmängd, att de verkligen ha sysselsättning. Vi vinna alltså, ifall kyrkoherdelönen sänkes med 500 kronor — jag talar i detta fall endast om kyrkoherdar — att vi få en medfaktor till hjälp för Andra kammarens önskemål i detta afseende, då denna lönereglering skall verkställas.

Det finnes äfven ett annat skäl, hvarför jag, herr talman, då vi komma till tredje paragrafen skall be att få yrka bifall till vår reservation, och det är, att jag tror, att genom denna reservation en sammanjämkning lättast skall kunna komma till stånd. Jag är alldeles öfvertygad om, att en sammanjämkning ganska lätt skall kunna ske, ifall nämligen medkammaren — och jag har all anledning antaga, att så kommer att ske — visar tillbörligt tillmötesgående, så att vi äntligen i år kunna få denna fråga löst. Vi ha föreslagit, att lönen för komministrar skall sänkas med 500 kronor, men detta hafva vi föreslagit, jag kan säga det här, af mera praktiskt-politiska motiv än för att en sådan sänkning egentligen skulle komma till stånd. Det är hvad man på visst håll kallar den spets, på hvilken en sammanjämkning möjliggöres. Om en sammanjämkning kommer till stånd enligt här antydda grunder, skulle vi, förutom hvad jag redan nämnt, vinna en större lätthet för sammanslagning af pastorat och dessutom att klyftan mellan lönebeloppen för kyrkoherdar och komministrar minskades, och detta kan icke vara annat än till gagn.

Allra sist ber jag att få säga, att om förhållandena här i landet skulle gestalta sig så, att lönerna i gemen för vårt prästerskap ifall minskning i grundlönen i af mig antydd riktning skulle komma till stånd, skulle visa sig vara för låga, det finnes möjlighet för Riksdagen och Kungl. Maj:t att höja lönerna. Denna möjlighet finns, om lifsmedlen skulle bli ännu dyrare än de nu äro och lefnadskostnaderna stiga ännu mer i höjden, än hvad de hittills gjort och jag tror, att

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

Kungl. Maj:t och en kommande Riksdag icke i så fall skola underlåta att vidtaga de åtgärder, som kunna finnas erforderliga. Jag tror detta så mycket mer som det uttryckligen sagts i vår reservation och dessutom framhållits i debatten, att så kan ske. Men hvad som är alldeles omöjligt, så vidt jag kan se, för regering och Riksdag, det är att sänka lönerna, ifall de i en framtid skulle befinnas vara alltför höga. Det kan tänkas, att lefnadsomkostnaderna icke blott stiga i höjden utan äfven kunna springa ned, och i så fall förefinnes icke något skäl för Riksdagen att nu binda kommande generationer vid en lönereglering, som skulle befinnas allt för hög.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört kommer jag att vid tredje paragrafen yrka bifall till den af mig och herr Bergman afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Bergman*, *Bromée* i *Billsta*, *Wilson* och *Jonsson* i *Gumboda*.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Såsom kammarens ledamöter behagade se, har jag vid den viktigaste paragrafen i detta förslag, den paragraf, som speciellt gäller lönesatserna, afgifvit en reservation, hvilken jämte mig äfven är undertecknad af herrar *Olsson* i *Blädinge* och *Nilsson* i *Skärhus*. Innan jag nämner något om själfva denna paragraf, vill jag göra några allmänna anmärkningar mot detta löneförslag, hvilket jag emellertid antager i väsentliga delar kommer att vinna Riksdagens bifall. Ty det är tredje gången det nu ligger på kammarens bord, och tre ting äro vissa.

Den första anmärkningen, som jag skulle vilja göra, är, att detta förslag icke reglerar lönerna för allt kyrkans prästerskap. Jag tycker, att man också skulle haft de högst uppsatta bland prästerskapet med i denna lönereglering, ty liksom det finnes en utomordentligt stor ojämnhet i lönerna bland de lägre kategorierna af kyrkans prästerskap, så finnes det också stor ojämnhet bland de högsta, uppe i toppen, nämligen bland biskoparna.

Hvad vidare angår själfva förslaget, har jag i likhet med dem, som undertecknat den reservation, som den senaste ärade talaren yttrade sig för, ansett, att lönerna äro alltför högt tilltagna. Jag har stärkts i denna min uppfattning genom samtal med personer, som icke precis bruka vara så knusliga, när det gäller att bevilja löner åt tjänstemän. Jag talade nyss med en ledamot af Första kammaren, som dock icke tillhör särskilda utskottet nr 1, och äfven han hyste den meningen, att lönerna voro väl högt tilltagna. Läs vi den promemoria, som afgafs af de s. k. sakkunniga, finna vi, att t. ex. herr *Olof Jonsson* i *Hof* ansett, att lönerna för de högst aflönade äro ett par tusen kronor för högt tilltagna och att, om de skola gå utöfver den gräns han ansett vara den högsta, de lämpligen för hvarje särskildt fall borde underställas Riksdagens pröfning. Medel-lönen för en kyrkoherde — jag skall begränsa mig till att hufvudsakligen erinra om, hvad som gäller för kyrkoherdar — blir enligt detta förslag 5,058 kronor jämte bostad och en del andra förmåner.

Denna aflöning synes mig vara högre än den, som tillkommer en hel del andra ämbetsmän uti statens tjänst, ämbetsmän, som jag föreställer mig böra tillhöra ungefär samma lönekategori.

Vidare har jag också den anmärkningen mot förslaget i dess helhet, att lönerna äro synnerligen ojämnt fördelade. Det har varit ett bland klagomålen mot det gamla lönesystemet, att lönerna äro utomordentligt ojämnt fördelade, så att löneskalan för prästerna går i rundt tal från 2,000 till 20,000 kronor. Vi sågo nyss ett meddelande i tidningarna om en kyrkoherde, som sitter med en lön på öfver 26,000 kronor. Det är i öfre Norrland. Jag nämner detta såsom ett exempel på, hvad vi alla erkänna, att lönerna enligt det gamla lönesystemet äro synnerligen ojämnt fördelade. Men då man nu går att råda bot mot detta, synes det mig, att man icke bör stanna vid en ojämnhet så stor, att, hvad beträffar kyrkoherdar, den ene skall få fyra tusen kronor — jag menar i kontanta penningar, härtill kommer bostad och andra förmåner, men jag talar blott om den lön, som utgår i penningar — under det att en annan får 10,000 kronor. Om jag tager i betraktande, att dessa båda kyrkoherdar hafva samma meriter i afseende på studier, att de fordras lika mycket af dem, d. v. s. samma examina antingen de skola tillträda en kyrkoherdebefattning, som gifver 4,000, eller en, som gifver 10,000 kronor i reda penningar, så synes det mig, att detta icke kan vara rimligt. Tänker man sedan på komministrarnes löner, blir ojämnheten ännu mycket större, om man besinnar, att för komministrar och kyrkoherdar fordras ungefär samma meriter, för att de skola få tillträda sina platser, förutsatt att de blifvit valda. Jag har sålunda denna allmänna anmärkning att göra mot förslaget.

Nu kan man väl säga, att skillnaden uti olika ämbetsmäns åligganden är mycket stor, att den ene har ganska litet att göra i förhållande till hvad en annan har. Detta förslag framhåller, att, när befolkningen i ett pastorat kommit upp till 3,000 personer, då först skrider man öfver den gräns, där en person lämpligen kan sköta pastoratet. Understiger folkmängden 3,000 personer, skulle det i allmänhet vara mindre arbete än hvad som kan utföras af en enda person eller af kyrkoherden. Och det finnes många pastorat, som ha mindre än 2,000 personer, ja många, som ha mindre än 1,000 personer. Här vill jag emellertid erinra om, att kyrkoherden icke rår för, att han icke har tillräckligt att göra, ty det är helt andra förhållanden, som inverka på den saken, och kyrkoherden bör därför icke få lida för det han icke kan rå för. En annan kyrkoherde åter, som har sina 6, 7 eller 8,000 kronor, eller hvad han nu må ha, arbetar icke heller mer, än som rimligtvis kan begäras af en person i statens tjänst. Man begär af honom, att han skall kunna uträtta samma arbete, som vanligtvis kan utföras af en person. Såsom en liten illustration till detta vill jag erinra om, att jag för några år sedan talade med en kyrkoherde. Han hade sin plats i en liten socken, såsom fallet blir med många, som skola aflönas enligt detta förslag, om det blir lag. Han sade, att han fått alldeles för litet att göra. Han tog därför helt enkelt och skref till

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

domkapitlet i Uppsala med begäran om att få mera att göra, emedan han hade för litet. Aflöningen var naturligtvis i proportion till hans arbete, och han behöfde därför både mera att göra och högre aflöning. En präst, som är uti en socken, där lönen är 4,000 kronor eller 4,500 kronor, kan hafva lika stor familj som den, som är i ett pastorat, där lönen är mycket högre. Han kan ha lika många barn att fostra, lika många pojkar att uppfostra till att blifva nyttiga män i stat eller kyrka.

Jag vill vidare säga några ord om ett par reservationer, där det finnes olika förslag att moderera de löner, som Kungl. Maj:t föreslagit. Det är då först att märka den reservation, som afgifvits af den siste ärade talaren, i hvilken han tager en enklare väg för att minska lönerna. Han skär bort 500 kronor för hvarje präst, vare sig han är komminister eller kyrkoherde, vare sig han enligt utskottets förslag skulle få 4,000 kronor eller 10,000 kronor i lön. Han skär bort, så att den, som eljest skulle få 4,000 kronor, får endast 3,500 kronor, och den, som skulle få 10,000 kronor, får 9,500 kronor. Mig synes, att detta icke är någon sådan afprutning på löneförslaget, som man rimligen kan gå med på, utan skall man göra någon jämkning, så synes mig, att denna bör göras i de högsta löneklasserna. Vill man göra detta, så är det icke rätta sättet att minska på grundbeloppen, som icke i allmänhet kunna sägas vara för höga, ty det minsta en präst bör hafva i lön är väl detta grundbelopp. Däremot finnes det möjlighet att minska fyllnadsbeloppen, och jag har tänkt mig saken ordnad så, att man skulle minska den med en tredjedel. Det komme att verka så, att en präst, som enligt utskottets förslag skulle få 4,300 kronor i lön, finge enligt mitt förslag 4,200 kronor, men en präst, som enligt utskottets förslag skulle få 10,000 kronor, finge enligt mitt 8,000 kronor, d. v. s. han finge sin lön minskad med en tredjedel af 6,000. Och jag menar, att en sådan kyrkoherde, som får 8,000 kronor plus husrum och en del andra förmåner, bör kunna reda sig lika bra som den, som får nöja sig med knappt mer än 4,000 kronor.

Hvad angår löneskalan för de högst uppsatta inom kyrkan, så är det af intresse att jämföra den med lönelatituderna för andra tjänstemän i staten. De högst uppsatta, statsråden, hafva 17,000 kronor. Därefter komma justitieråden med 13,000 kronor, och dessa äga icke att befatta sig med något annat än sina tjänsteåligganden. Så komma presidenter med 12,000 kronor, generaldirektörer med 11,000 kronor, öfverdirektörer med 10,000 kronor, expeditionschefer med 9,000 kronor, byråchefer med 8,700 kronor, professorer med 8,100 kronor, lektorer med 6,000 kronor och läroverksadjunkter med 5,000 kronor, allt i rundt tal. Nu blir frågan den, med hvilken kategori af dessa tjänstemän skall man jämställa prästerna. Jag undrar, om man skall ställa det så, att kyrkoherdarne — det finnes äfven två kategorier af präster öfver dessa, med ännu högre aflöning, nämligen prostar och biskopar — skulle få löneinkomster, öfverstigande presidentens i Svea hofrätt lön. Inkomsten för en kyrkoherde i Stockholm exempelvis, som har 10,000 kronor i lön och fri

bostad, går nog öfver 12,000 kronor. Eller kan man tänka, att kyrkoherdarne böra klassificeras jämte byråcheferna och deras jämlingar, som hafva högst 8,700 kronor i lön? Eller böra de få samma lön som professorerna eller 8,100 kronor plus fri bostad och möjligen andra förmåner? Eller kunna kyrkoherdarne möjligen nöja sig med samma lön som lektorerna, hvilka komma upp till högst 6,000 kronor, eller kanske läroverksadjunkterna, som få högst 5,000 kronor? Mig synes, att om kyrkoherdarne skulle i löneafseende jämsställas med t. ex. professorerna eller lektorerna, borde de kunna vara nöjda, då därtill skulle komma, som sagdt, fri bostad och i vissa fall en del andra förmåner.

Den reservation, som jag och ett par kamrater afgifvit, är icke så bra i uppställningen som önskligt vore, det medger jag, men det beror på att det icke varit oss möjligt att på den korta tid, som stått oss till buds i denna Riksdagens bråda arbetstid, göra de uträkningar, som kunnat behöfvas. Därför hafva vi tagit det säkra för det osäkra och utgått från de beräkningar, som Kungl. Maj:t gjort. Vi reser vanter hafva tänkt oss, att denna afknappning med en tredjedel af fyllnadsbeloppet skall komma att verka lika säkert proportionsvis uppåt i löneskalan, som vår nya proportionella valmetod verkar vid utskottsvälen i Riksdagen. Sålunda skulle för de högst uppsatta afskäras åtskilligt af deras föreslagna löner, under det att lönen för de lägst aflönade eller den kyrkoherde, som har allenast 4,000 kronor lönen, skulle vara som Kungl. Maj:t och utskottet föreslår. Jag tror också, att flertalet präster skulle blifva nöjda därmed, och i hvarje fall kan jag icke tänka mig, att de lägst aflönade inom prästerskapet skulle med stor missbelåtenhet se, att utgången blefve i enlighet med vår reservation.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som är afgifven af mig jämte herrar Olsson i Blädinge och Nilsson i Skärhus.

Hvad vidare angår herr Daniel Perssons reservation, så hafva vi i vår reservation icke gjort något uttalande om den, men jag skulle tro, att vårt förslag skulle kunna — om jag så får säga — inkopplas i hans, om kammaren skulle anse det fördelaktigare, hvilket jag är böjd för att tro.

Jag har emellertid för närvarande icke något vidare att anföra än att — såsom jag sagt — yrka bifall till min reservation.

Herrar *Olsson* i Blädinge och *Nilsson* i Skärhus instämde häruti.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Vi stå i dag inför den egendomliga situationen, att det blifvit oss förelagdt att pröfva och för längre tid fastställa lönerna för en stor tjänstemannakår, utan att Riksdagens herrar ledamöter blifvit i tillfälle att se lönebeloppens storlek. Vi ha visserligen fått till oss utdeladt »betänkande och förslag angående reglering af prästerskapets aflöning och därmed sammanhängande frågor af den 14 december 1909». Men de belopp, som angifvas i detta betänkande, äro andra än de belopp, som skulle

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.*
(Forts.)

framträda genom ett bifall till utskottets förevarande förslag. Jag skall icke trötta med många siffror, utan endast angifva några få för att styrka riktigheten af mitt påstående. För Falun t. ex. visa de i åberopade betänkande införda lönetabeller ett lönebelopp af 7,325 kronor, men ett bifall till utskottets förslag skulle höja lönen till 7,800 kronor, och enligt mitt förslag skulle den uppgå till 7,230 kronor. För S:t Petri församling i Malmö visar tabellen 8,110 kronor i lön, men utskottets förslag gör 8,920 och mitt förslag 7,840 kronor. För Karoli församling i samma stad visar tabellen 8,510 kronor, men utskottets förslag gör 9,720 och mitt 8,440 kronor. För Nyköpings västra församling visar tabellen 6,720 kronor, enligt utskottets förslag blir lönen 7,040 och enligt mitt 6,430 o. s. v. Alla dessa lönebelopp gälla för kyrkoherdar.

Häraf framgår, hur svagt underlag Riksdagens ledamöter ha att bygga sin uppfattning på rörande denna viktiga fråga. Däremot kan visserligen invändas, att, då grunderna för beräkning af fyllnadsbeloppen finnas återgifna i utskottets förevarande förslag, Riksdagens ledamöter också själfva kunna räkna ut, hvilket lönebelopp det skulle bli för de respektive församlingarna. Jag hemställer dock till herrarna, huruvida det kan vara möjligt att i denna brådska verkställa en sådan uträkning. Vidare kan man också säga, att vi böra ha förtroende för Kungl. Maj:t och sålunda utan vidare pröfning lojalt godkänna det förslag, som Kungl. Maj:t för oss här framlagt. Ja, det vore naturligtvis ett mycket bekvämt sätt, icke minst för Kungl. Maj:t. Jag har förtroende för Kungl. Maj:t, men detta är dock icke så obegränsadt eller sträcker sig så långt, att det kan göra min pröfningsrätt och granskningsskyldighet öfverflödiga. Just den omständigheten, att jag och denna kammare förut icke låtit detta förtroende afhålla oss från att pröfva de tidigare framlagda förslagen, har gjort, att det förslag, som nu föreligger, är betydligt bättre än sina föregångare.

Man kan också hänvisa till att kammarens ledamöter ha god ledning för att bedöma de olika förslagens innebörd genom de grafiska tabeller, som några dagar prydt väggen här borta i kammaren. Värdet af dessa tabeller torde dock i väsentlig grad bli reduceradt, om jag meddelar kammarens ledamöter, att de uppritades, innan den slutliga uträkningen var verkställd, således innan man visste, hvilka belopp vare sig utskottets eller mitt förslag skulle leda till. Det största värdet jag sätter på dessa grafiska tabeller är, att den linje, som anger min löneskala, är röd och rak, men det är också allt. Om jag så tillägger, att dessa grafiska tabeller icke grunda sig på något faktiskt förhållande, utan på uppkonstruerade fall, så torde de vara reducerade till sitt rätta värde.

Det har anmärkts mot mitt förslag, att det skulle vara oriktigt i det afseendet, att det sammanslår så heterogena begrepp som folkmängd och areal. Denna anmärkning skulle jag tillmäta afgörande betydelse, om icke i Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag båda dessa faktorer, areal och folkmängd, lagts till grund för fyllnadsbeloppens beräkande. Skillnaden mellan utskottets och mitt

förslag är blott, att de båda faktorerna äro behandlade på något olika sätt. I min reservation, som finnes införd sid. 102 i utlåtandet, har jag sökt påvisa, att mitt förslag bör ha företräde framför utskottets. I detta sammanhang torde det tillåtas mig att i korthet ange, i hvilka afseenden dessa två förslag skilja sig från hvarandra.

Enligt utskottets förslag grundlägger pastoratets areal fyllnadsbelopp, så snart arealen uppgår till 100 kvadratkilometer, hvilket belopp då skall utgå med 50 kronor för hvar hundratal kvadratkilometer upp till 1,000 kvadratkilometer. Och när arealen öfverstiger 1,000 kvadratkilometer, skall fyllnadsbeloppet enligt utskottets förslag endast utgöra 20 kronor för hvar hundratal. Enligt mitt förslag grundlägger pastoratets areal fyllnadsbelopp, då antalet kvadratkilometer och invånarantalet uppgår till 1,000, och utgår med 30 kronor för hvarje fullt hundratal utöfver 1,000. Vi torde kunna vara öfverens om, att där arealen är lägre, prästen icke kan ha några synnerligen stora kostnader för sin tjänst. Jag anser det sålunda omotiveradt, för att icke säga orimligt, att i enlighet med utskottets förslag en så obetydlig areal som 100 kvadratkilometer skall föranleda en höjning i den rikligt tilltagna grundlönen. Och icke nog med att fyllnadsbeloppet inträder vid en alltför obetydlig areal, utan det utgår äfven med så högt belopp som 50 kronor, för att i församlingar med större areal blott uppgå till 20 kronor, allt för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer. Det är detta, som jag i min reservation betecknat som en felaktighet i Kungl. Maj:ts förslag, hvilket dock af utskottet blifvit tillstyrkt.

Till stöd för Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag angående beräkningsgrunderna för tilläggsbeloppet har åberopats, att löne-regleringskommittén godkänt detta förslag. Den omständigheten kan dock knappast tillmätas någon betydelse, enär kommittén utgick från en helt annan princip för bestämmande af grundbeloppet än den princip, som föreligger här. Enligt kommitténs förslag skulle nämligen grundlönerna beräknas och till sin storlek föreslås af en särskild nämnd, och då hade det mindre betydelse, till hvilken storlek fyllnadsbeloppen bestämdes, ty grundbeloppen kunde ju lämpas därefter. I det föreliggande förslaget äro grundlönerna fastslagna till bestämdt belopp, och det gäller att finna en metod, som så att säga automatiskt verkar därhän, att man kan få fram ett såvidt möjligt rättvist slutresultat.

I min reservation erkänner jag, att mitt förslag ingalunda är ofelbart, och jag erkänner detsamma äfven nu. Men jag har utarbetat och framlagt mitt förslag i det syftet, att det skulle bereda en hvar ordinarie prästman en anständig bärning och gifva honom ersättning för hans arbete dock utan att detta skulle öfver höfvan tynga dem, som utgäfve lönerna, nämligen församlingarna.

Här föreligga förslag, som om jag så må uttrycka mig, stå på hvardera sidan om mitt förslag det ena till höger och det andra till vänster. Detta senare är ett medlingsförslag, ägnadt att i stort sedt ena de olika meningarna och sålunda bereda möjlighet att nu bringa denna segslitna fråga lyckligt i hamn. Om nu klokheten bjuder, att

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

denna kammare tager herrar Kristenssons och Bergmans reservation för att i sammanjämkningen få mitt förslag igenom, har jag ju ingenting däremot. Då jag emellertid anser mitt förslag vara det bästa, som kan anpassas på det delvis föråldrade system, hvarpå den nuvarande löneregleringen är byggd, kommer jag, på grund af hvad jag anfört och med hänvisning till innehållet i min reservation att, när 3 § föredrages, yrka bifall till min reservation.

Sedan herr vice talmannen nu öfvertagit ledningen af förhandlingarna, anförde

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr vice talman, mina herrar! Det är klart, att det är om denna 3 § i löneregleringsförslaget, som den värsta striden kommer att stå. Men min högt ärade vän herr Daniel Persson får ursäkt mig, om jag icke kan betrakta hans förslag till lydelse af paragrafen såsom mest förtjänt att ställas mot utskottets förslag. Utskottet har, synes det mig, på ett fullt öfvertygande och uttömmande sätt bemött de synpunkter, som herr Daniel Persson framhållit i sin motion, och något nytt därutöfver har herr Daniel Persson icke presterat vare sig i den vid betänkandet fogade reservationen eller i sitt nu hållna anförande.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet yttrat, att den väsentligaste skiljaktigheten uti den prästerliga arbetsbördan betingades af folkmängden, och detta påstående kan icke jäfvas. Följaktligen är det till denna, som man i första rummet måste taga hänsyn vid utmätande af fyllnadsbeloppet. Detta är — i motsats till grundbeloppet, som är lika för alla tjänsteinnehafvare inom samma grad — just ämnadt att möjliggöra ett jämnt och rättvist afpassande af lönerna efter arbetets större eller mindre besvärighet. Är nu, för att begagna herr Daniel Perssons terminologi, Kungl. Maj:ts af utskottet i hufvudsak tillstyrkta förslag i denna del ofelbart? Herr Daniel Persson förmenar, att det föreslagna aflöningssystemet »ligger midt emellan forntid och nutid». Ja, skulle man kunna finna lämpligt och skäligt eller ens möjligt att på en gång stryka bort genom flera århundradens häfd fastslagna och inrotade förhållanden, att med ett enda drag utplåna de betydande skiljaktigheter, som i många afseenden förefinnas mellan de till bortåt halftannat tusental uppgående församlingarna i vårt vidsträckta land, då skulle man naturligtvis icke stanna vid det här föreslagna systemet. Men något sådant torde man ännu så länge icke kunna räkna med, utan man måste nöja sig med de resurser, som stå till buds, och med dem söka göra det bästa möjliga. Efter ett noggrant och ingående studium af denna fråga kan man icke annat än betyga, att vi denna gång fått ett förslag, som förtjänar lifligt beaktande och som icke bör röna samma öde, som däremot rättvisligen drabbade dess föregångare af år 1908 och år 1909. Om ett aflöningssystem är grundadt på principen om lönernas afpassande i möjligaste mån efter arbetsbördan, och detta icke endast efter tjänstegraden utan för hvarje tjänst för sig — och sådant afser det föreliggande förslaget att vara — då kan man med

fog säga, att det icke har det ringaste med »forntid» att skaffa, utan tvärtom i den meningen tillhör de allra yttersta tiderna och följaktligen är så modernt det kan vara.

Herr Daniel Perssons förslag innebär förnämligast ett hänsynstagande mera till arealen än till folkmängden i församlingarna. Den princip, hvarpå detta förslag är byggt, måtte vara felaktig. Det har redan framhållits, att det först och främst måste anses vara folkmängdens storlek i pastoraten, som skall vara bestämmande vid beräkningen af prästernas arbetsbörda. Det besvär, folkmängden förorsakar, blir proportionsvis tyngre och svårare i den mån, innevånareantalet växer. Ju större detta är, desto besvärligare är sammanhållningen och ledningen af det hela, expeditionsgöromålen blifva vidlyftigare, skolornas antal ökas, det blir arbetsammare kyrkostämmor och andra förrättningar m. m.

Herr Daniel Perssons förslag skulle, om det bifölles, föranleda en löneminskning till ett belopp af 170,353 kronor. I utskottets yttrande finnes en redogörelse för hur denna löneminskning skulle komma att verka störst i de tyngre och mest arbetsamma stifteten och huru den förnämligast komme att drabba komministrarna öfver hela landet. Komministrarnas löner skulle minskas med 58,233 kronor i hela riket, men kyrkoherdarnas med 112,120 kronor. I Luleå stift finnes det 57 komministrar, af hvilka endast 2 skulle undgå minskning; för 6 komministrar skulle minskningen komma att öfverstiga 400 kronor. Ja, detta visar, hurusom präster i de lägre löneklasserna skulle få vidkännas proportionsvis större afknappning i lönerna än kyrkoherdarna. I städerna blefve det sänkning öfver hela linjen. Det är ju själfklart, att vissa präster skulle förlora på om herr Daniel Perssons system tillämpades, medan en del andra skulle få sina löner afsevärdt höjda. Någon besparing för *församlingarna* skulle det emellertid icke medföra, utom i undantagsfall för mera förmögna församlingar, som kunde komma att stanna vid mindre än sex öres uttaxering. Församlingarnas bidrag äro ju begränsade till högst sex öre per kyrk. Icke heller blefve det någon besparing för *staten*, ty som bekant sträcker sig statens bidrag icke längre än till det värde, som motsvarar tionden enligt kammarkollegii utredning.

Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande afseende hvilat däremot på en, såvidt möjligt, riktig princip. Fyllnadsbeloppet för areal är beräknadt något högre för de första 1,000 kvadratkilometerna och lägre för de följande, därför att stora arealer icke äro bebodda på samma sätt och i den omfattning som de mindre. Betydande delar af de stora arealerna torde för öfrigt vara alldeles öde och icke alls påkalla något tillägg.

Min sista anmärkning mot herr Daniel Perssons förslag är af formell natur. En sammanslagning till en summa af tal, afseende så heterogena begrepp som folkmängd och areal förefaller ganska besynnerlig, i synnerhet då komministrarna skola komma med på ett hörn. Herr Daniel Perssons förslag rörande fyllnadsbeloppet för

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

komministrarna lyder sålunda: »Fyllnadsbelopp beräknas: — — —
— — — — — för *komminister*

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af komministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000.»

Låter icke det ganska underligt? Jag skulle härvid våga påminna om den satsen att det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta, om det icke vore min genialiske vän herr Daniel Persson, som tänkt det.

Nu säger herr Daniel Persson, att det icke finnes några specialuppgifter på lönerna, att Riksdagen kommer att besluta om något i det hela obekant. Så är icke förhållandet, ty vi hafva inom utskottet uträknat lönen för hvarje prästerlig tjänst i hela riket, icke bara enligt Kungl. Maj:ts förslag utan också enligt herr Daniel Perssons eget förslag.

Hvad angår herr Byströms reservation så rör den sig med något konstiga siffror. Han har tagit $\frac{2}{3}$ af de af utskottet föreslagna fyllnadsbeloppen och kommer därigenom till så ojämnna tal, som att fyllnadsbeloppet skulle beräknas för kyrkoherde efter pastoratets folkmängd, förutom med 20 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000, med 26 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, och efter pastoratets areal i land med 33 kronor 33 öre för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 66 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer o. s. v. Herr Byström beräknar, att hans förslag skulle innebära en sänkning i lönerna med 600,000 kronor, däraf 400,000 skulle komma på kyrkoherdarna.

Nu beklagar sig herr Byström öfver, att icke de »högsta topparna» kommit med. Med de högsta topparna afser han då biskoparna. Men biskoparnas aflöningsförhållanden äro fotade på helt andra grunder än det öfriga prästerskapets i landet. Jag vill nu icke yttra mig om, i hvad mån biskoparnas löner tariffa en omreglering — den frågan hör ju ej hit.

Herr Byström har uppräknat en mängd tjänsteinnehafvare från och med statsråden med 17,000 kronor ända ned till läroverksadjunkterna med 5,000 kronor, och så inrangerar han prästerna någonstädes midt emellan dem. Men det är visst icke så, att de flesta präster komma väsentligt öfver 5,000 kronor — det stora flertalet håller sig däromkring eller ett godt stycke därunder.

Så hafva vi herr Kristenssons reservation. Han vill sänka grund-

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

beloppet för kyrkoherdar till 3,500 och för komministrar till 2,000 kronor, och i fråga om fyllnadsbeloppet ansluter han sig till herr Daniel Perssons förslag. Herr Kristensson anser sig härigenom komma till en besparing af cirka 1 miljon kronor.

Vidkommande alltså själfva lönebeloppen skall jag nu upptaga den frågan, om dessa verkligen äro för högt tilltagna. Först vill jag då omnämna, att för det närvarande medellönen för kyrkoherdar torde utgöra 4,916 kronor och för komminister 2,040 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts, af utskottet dock något reducerade förslag, skulle den utgöra för kyrkoherde 5,058 och för komminister 3,295 kronor, alltså en ökning för kyrkoherde af endast 142 kronor, men för komminister af 1,255 kronor. Enligt herr Byströms förslag skulle kyrkoherdelönernas medelbelopp gå ned till 4,776 kronor, och med 140 kronor understiga det nuvarande medelbeloppet, och enligt herr Kristenssons förslag synes medellönen för kyrkoherdarna komma att bli 4,588 kronor eller 328 kronor lägre än den nuvarande.

Nu är det emellertid så, att i det stora hela det föreliggande förslaget mera är en löneutjämning än någon allmänna löneförhöjning. Det blir visserligen en hel mängd präster, som få förbättrade löneförhållanden, men det är sådana, som hittills hållits oskäligt lågt nere, och då först och främst komministrarna, men det blir å andra sidan också ett betydande antal präster, som få vidkännas icke oväsentlig reduktion af lönerna. I afseende härå skall jag be att få lämna några fullt belysande siffror. Nu förekommer en lön på 6,000 kronor och därutöver, Stockholm oberäknadt, för 237 präster; enligt Kungl. Maj:ts förslag reduceras detta antal till 153. En lön af från 6,000 till och med 6,999 kronor åtnjutes nu af 92 präster; enligt förslaget blir antalet 69. Och då nu 145 präster ha 7,000 kronor och därutöver, blir deras antal enligt förslaget endast 84. I Lunds stift voro åren 1896—1897 — nu äro förhållandena i detta afseende mycket förbättrade — 21 präster, som hade mellan 8- och 10,000 kronor; deras antal blir enligt Kungl. Maj:ts förslag 9. Det fanns 26, som hade från 7,000 till 7,999; deras antal blir 6. Det fanns 56, som hade från 6,000 till 6,999; deras antal blir 4. Men sedan fanns det 48, som hade mellan 5,000 och 5,999, och deras antal ökas med 10 till 58, 20 hade mellan 5,000 och 5,999, och deras antal ökas till 108. 31 hade från 4,000 till 4,499, och deras antal ökas till 48, och så fanns det 37 präster, som hade under 4,000 kronor, men som nu komma till detta belopp. I Karlstads stift fanns det 1896—1897 15 präster med 6,000 kronor och därutöver; deras antal reduceras nu till 5. I Härnösands stift funnos vid samma tid 25 präster med 7,000 kronor och därutöver; deras antal reduceras till 17. Och slutligen funnos i Uppsala ärkestift 13, som hade 7,000 kronor och därutöver och deras antal blir nu reduceradt till 8.

Herr Kristensson har nu uppräknat en hel del förmåner, som skulle tillkomma prästerna utöver lönen, nämligen fri bostad, vedbrand, ålderstillägg och särskild godtgörelse enligt § 4 i löneregleringslagen. Men att märka är, att dessa förmåner, utom fri bostad, icke under alla förhållanden tillkomma prästerna, utan först efter Kungl. Maj:ts

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.*
(Forts.)

beproofvande. I fråga om ålderstillägget, fixerad till 500 kronor, gäller, att det endast skall tillkomma de lägst aflönade och endast under förutsättning att kyrkofondens medel räcka till.

Herr Kristensson förmenade, att herr Byström och hans medreservanter voro eniga med honom om sänkning af lönerna. Det äro de åtminstone icke i fråga om grundlönerna. Ty herr Byström och hans medreservanter säga uttryckligen: »Grundlönerna synas vara så afvägda, att det väl ej gärna kan komma ifråga att nu ändra dem, och i alla händelser kunna nedsättningar i dem säkerligen icke göras.»

Herr Kristensson gjorde en jämförelse mellan präster och andra statstjänstemän, särskildt lektorer vid de allmänna läroverken, och förmenade, att prästerna ej borde komma upp i samma aflöningsförmåner som dessa sistnämnda. Men han glömde, i likhet med de föregående ärade talarne, att prästerna hafva någonting, som icke torde kunna sägas i så afsevärd grad drabba några andra tjänsteinnehafvare i riket, och det är deras representationsskyldighet. Vi skola betänka, att hos prästerna påfordrar man öppen hand från alla håll, prästens hem skall öppnas när som helst och för hvem som helst, och det finnes icke någon, som de fattiga ställa så stora och mångahanda kraf på som just på prästen. Allt detta innebär pålagor, som ej drabba andra tjänstemän i närmelsevis sådan omfattning.

Så menade herr Kristensson, att då det talas om smärre pastorats sammanslagning och öfverflödiga tjänsters indragning, så hade man rätt att ställa sig undrande, huruvida önskemål i sådant afseende skulle låta realisera sig. Nå, men hvem bär skulden, om svårighet skulle yppa sig? Det är icke prästerna, utan det är församlingarna. Erfarenheten har visat, att så snart det varit fråga om sammanslagning af pastorat eller indragning af öfverflödiga tjänster, så ha församlingarna protesterat och uttryckligen förklarat: »Vi vilja ha kvar vår präst, vi vilja ej släppa ifrån oss den vi erhållit, och vi betala hvad det kostar». Således kan man icke lägga prästerna till last, om det ej går efter beräkning, utan det är församlingarna själfva, som ha att se till, att de ordna med denna sak som de bäst vilja ha det.

Det är slutligen två mycket viktiga omständigheter, som härvidlag icke böra förglömmas. Den första är den, att de nya lönerna icke omedelbart skola träda i tillämpning utan i allmänhet först efter flera års förlopp, och den andra är, att de blifva fastställda att bestå orubbade i 20 år, och under så lång tid lär nog penningvärdet sjunka icke oväsentligt och komma nog lefnadskostnaderna att stiga och andra fall att inträffa, som ej oväsentligt komma att reducera det ursprungliga lönevärdet. Dessa nu föreslagna grundlöner af 4,000 och 2,500 kronor hafva upptagits i det ursprungliga förslaget, och ej förr än nu mött någon gensaga. För öfrigt må man märka den bestämmelsen i 4:e paragrafen 2:a stycket, som säger: »Därest på grund af särskilda omständigheter det efter nämnda grunder beräknade lönebeloppet skulle finnas i förhållande till det med tjänsten förenade arbete alltför högt, må det-

samma vid löneregleringens fastställande minskas, dock ej med mer än 500 kronor för kyrkoherdebeställning och 250 kronor för komministerbeställning.» Alltså i det fallet komma grundlönerna att bestämmas till 3,500 kronor för kyrkoherde och 2,250 för komminister.

Herr talman, då jag delar den af utskottets majoritet häfdade uppfattningen att lönerna i det föreliggande förslaget icke beräknas högre, än förhållandena kräfva, och att enligt detta förslag lönerna fördelas mera jämnt och rättvist, än hvad fallet skulle bli enligt andra här framlagda förslag, så kommer jag att yrka bifall till omhandlade paragraf 3 oförändrad. För närvarande yrkar jag, att utskottets förslag till lydelse af första paragrafen i denna lag måtte af kammaren godkännas.

Herr talmannen, som emellertid återkommit och ånyo öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade nu ordet till

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag får säga, att jag i dag känner igen herr Söderbergh från Riksdagen 1908, då ett förslag förelåg, som afsåg reglering af prästerskapets aflöning. Han kämpade då lika tappert, som han kämpat i dag, för Kungl. Maj:ts förslag. Jag trodde dock, att herr Söderbergh sedan dess skulle ha fått någon liten anledning att en smula reflektera öfver det förslag, som framkommit från mig — han må sätta hvilket värde han vill på det förslaget eller sätta intet värde därpå. I alla händelser förhåller det sig så, att det förslag, hvarom i dag debatteras, i hufvudsak är byggt på det förslag, som jag då framlade, och som utskottet med herr Söderbergh i spetsen affärdade med tre rader i sin motivering.

Jag anser mig skyldig att erinra om detta, då herr Söderbergh yttrat sig på ett sätt, som jag för min del icke kan gilla. Han säger nämligen, att »det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta». Denna anmärkning skulle gälla det formella i mitt förslag. Men den anmärkningen blir inte synnerligen bärande, om jag lämnar herr Söderbergh den upplysningen, att jag i det fallet kopierat ungefär hvad Kungl. Maj:t beträffande komministrar föreslagit i 3:e paragrafen, med en obetydlig ändring. Ty där förekommer också en passus som är lika vidlyftig eller — jag är färdig att säga — lika enkel och som i afseende å fyllnadsbeloppets beräkning för komminister lyder: »efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt hundratal personer öfver 1,000, samt efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer». Jag undrar, hvad som är enklare eller vidlyftigare, detta eller det, som innefattas i min reservation.

Nu kommer återigen herr Söderbergh med det påståendet, att

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.);*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

jag tar mera hänsyn till arealen än till folkmängden. Men detta är en sanning med modifikation, Min anmärkning gäller egentligen just, att *utskottet* tar för mycket hänsyn till pastoratens areal till en början, innan arealen är så stor, att den behöfver utöfva något inflytande. Detta har jag i mitt förra anförande och äfven i min reservation sökt påvisa, men det hjälper ej, ty herr Söderbergh håller på sin uppfattning.

Det är först, när arealen är så stor i ett pastorat, att däri-genom orsakas prästen besvär till följd af resor och tidsuppoftning, det är först då jag vill, att arealen skall inverka på lönerna. Jag tror också, att jag har rätt, då jag i min reservation säger, att församlingar med de stora arealer, som finnas i Norrbotten eller Luleå stift, icke komme att bli särdeles eftersökta, äfven om mitt förslag, som går ut på att ge prästerna där afsevärdt större lön än utskottets förslag innebär, blefve godtaget. Men det finnes å andra sidan äfven församlingar med stor areal. t. ex. Orsa i Kopparbergs län, i fråga om hvilka det af mig föreslagna lönebeloppet ställer sig lägre än enligt utskottets förslag.

Vidare kom herr Söderbergh med någonting, som en vanlig människa absolut icke kan förstå — och jag räknar mig åtminstone i afseende å uppfattningsförmåga till vanliga människor. Han sade nämligen, att den besparing på 170,353 kronor, hvartill mitt förslag leder, skulle ingen ha någon nytta af, utan det skulle bli precis lika stora utgifter. Ja, (det beror på hvilka inkomster man får från skogarna. Men nog är det märkvärdigt, om kyrkofonden skulle vara så outtömlig, att man kan taga hur mycket som helst ur den, utan att staten eller församlingarna skulle behöfva släppa till något. Ja, är det så, att det icke kommer att kosta något, då är jag den förste att vara med om, att vi ge alla våra präster 10,000 kronor i lön. Men det är nog icke så. Det är alldeles säkert, att det kommer att kosta, och att församlingarna ute i bygderna komma att i hög grad få kännning af, om vi skulle ställa till med alltför höga löner. Enligt det nu föreliggande förslaget är det så, att om arrendemedel och skogsafkastning i en församling tillsammans utgöra ett så stort belopp, att t. ex. församlingen, som affönar sin präst med 6,000 kronor, endast behöfver uttaxera 3 öre per fyrk., så skulle man, om prästlönen höjdes, behöfva uttaxera 5 å 6 öre per fyrk. Jag undrar, om ej detta blir en utgift, som drabbar församlingen. Och det är ett faktum, att om de inkomster, som församlingarna få af arrendemedlen och afkastningen från skogarna samt af skattemedel, som högst få uttagas till belopp af 6 öre per fyrk, icke räcka till, så måste fyllnaden tagas ur kyrkofonden. Men hur tro herrarna, att det skall vara möjligt, om det visar sig, att beräkningarna icke slå in, så att man icke kan få det belopp, som bör ur kyrkofonden utgå? Jo, då blir det staten, som får träda emellan. Det hjälper icke. Det måste bli med högre belopp, än hvad som motsvarar tionden. Vi måste se till att prästerna få de löner, som Riksdagen beslutar, att de skola ha, och det är därför icke lönt att vi säga,

att det icke blir några utgifter hvarken för församlingarna eller för staten.

Jag tror, att ett bifall till mitt förslag skulle leda därtill, att prästernas löner blefve väl afvägda, om man tar hänsyn till såväl arealen som folkmängden. Jag kan därför icke afstå från detta mitt förslag, utan kommer att yrka bifall därtill, oaktadt de anmärkningar, som herr Söderbergh framställt mot detsamma, och hvilka jag försökt vederlägga redan i min reservation såväl som i mitt första anförande och äfven nu. Men det hjälper icke, att jag vederlägger, jag förstår så väl, att herr Söderbergh håller på sitt förslag i alla fall. Därtill har han ju rättighet, jag håller emellertid på mitt. Kammaren får sedan döma oss emellan.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aföring m. m.
(Forts.)*

Vidare anförde

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke för min del fästa mig vid det något egendomliga att finna radikalen, borgmästare Söderbergh från Karlshamn som den nuvarande Kungl. Maj:ts tappre vapendragare här i kammaren. Jag vill fastmera fästa mig vid det egendomliga i, att han verkligen vill påstå, att prästlönerna icke skulle vara synnerligen rikligt tilltagna, hvilket dock erkänts inom utskottet t. o. m. från förstakammarhåll och från på det området mest sakkunnigt håll. Det har gång på gång framhållits, att dessa löner äro mycket, mycket rikliga, mycket, mycket stora. Men då har man motiverat det förhållandet därmed, att dessa löner icke skulle träda i kraft nu genast utan först senare, längre fram i tiden, och då, säger man, är det klart, att lefnadskostnaderna skola ha stigit så, att dessa löner ej bli så stora för förhållandena då, som de äro för våra dagars förhållanden.

Nu har jag för min del ansett, och anser fortfarande, att denna utgångspunkt är oriktig, ty vi veta ingenting om, hur lefnadskostnaderna komma att ställa sig här i landet om 10 å 20 år. Det är icke alls säkert, att de komma att stiga uppåt, som under de senaste decennierna, det kan tänkas, — och jag tycker, att alla tecken varsla därom — att vi komma att få en majoritet vid de gemensamma voteringarna, som kommer att se till, att lefnadskostnaderna i ett eller annat hänseende nedbringas. Ur denna synpunkt finner jag det hvarken nödvändigt eller klokt att nu fastslå så höga löner, så mycket mindre som — jag upprepar det — Riksdagen och Kungl. Maj:ts framdeles hafva möjlighet att höja lönerna, om de äro för låga, men ingen möjlighet att sänka dem, om de i en framtid komma att visa sig vara orimligt högt tilltagna.

Vidare uppräknade herr Söderbergh några siffror angående lönebeloppen. Ja, det är beklagligt, att icke alla utskottets medlemmar fått del af dessa beräkningar. Jag kan icke, då jag icke haft tillfälle att närmare granska dem, på ett ingående sätt bemöta dem, men jag tror mig veta, att på grund af vissa förhållanden, som inträffat på senare tider, så hafva prästlönerna inom Lunds stift stigit orimligt och öfver höfvan, och det är ju klart, att då en

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

löneutjämning skall företagas, så måste det bli väsentliga lönereduceringar isynnerhet i vissa stift, där lönerna förut på grund af omständigheternas makt blifvit allt för höga.

Så skall jag vända mig mot herr Byström. Det var förmodligen en felsägning af herr Byström, då han ville påpeka, att herr Bergman och jag icke velat sänka lönerna så långt som han och hans medreservanter, d. v. s. till 8,000 kronor. Det är ett misstag.

Herr Byström yttrade vidare — och det ger jag honom fullkomligt rätt i — att hans reservation nog »icke var den klaraste i uppställningen», och att han icke »varit i tillfälle att göra de uträkningar, som varit af nöden». Det är hans egna ord jag citerar. Ja, det har varit ofantligt svårt för de kommitterade, som haft denna sak om hand, att kunna väl afväga fyllnadsbeloppen. De ha måst verkställa långa utredningar härför, och jag undrar verkligen, om Riksdagen på rak arm kan antaga nya siffror för dessa fyllnadsbelopp, utan att utskottet varit i tillfälle att pröfva dem och vi icke i detalj veta, hur de komma att verka.

Vidare vill jag påpeka och understryka, hvad jag yttrat om sänkning af komministrarnas löner, nämligen, att man vid sammanjämningen naturligtvis måste efterskänka detta, och vi komma således icke att sänka grundlönen beträffande komministrarna. För öfrigt ser jag en ofantlig svårighet att vinna en sammanjämkning på den linje, som herr Byström uppdragit. Det kan hända, att det är möjligt, men det är ur teknisk synpunkt betydligt svårare än om kammaren bifaller det förslag, som herr Bergman och jag framställt i vår reservation.

Så ett ord tili. Det är angående fyllnadsbeloppet. Det ligger väl ändå icke något orimligt i, att en prästman, som har en betydligt större areal och betydligt större folkmängd och alltså betydligt ökade arbetsprestationer både i fråga om bokföring, resor och annat, får en något högre lön. Om än kanske Kungl. Maj:t gått för långt i den riktningen, så tror jag dock icke, att den rena jämnstrukenhetsprincipen i fråga om löner är på sin plats, då det icke finnes någon tillstymmelse till samma jämnstrukenhet i fråga om arbetsprestation.

På grund af hvad jag nu anfört, och särskildt med hänsyn till att det blir nödvändigt för denna kammare att hafva något att pruta af på vid sammanjämningen, ber jag, när vi komma till § 3, att få yrka bifall till den af herr Bergman och mig afgifna reservationen.

Herr Petré: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna debatt, men den argumentering, som användes af den siste talaren i hans första anförande, har föranlett mig att begära ordet för att säga några ord beträffande samma argumentering.

Som herrarna finna, hafva herrar Kristensson och Bergman i afgifven reservation påyrkat, att grundbeloppet för kyrkoherde skulle utgöra 3,500 kronor och för komminister 2,000 kronor. Herr Kristensson har nu sagt, att bland de skäl, som i reservationen anförts till

stöd för detta yrkande, icke återfinnas de egentliga hufvudskälen, hvilka han af taktiska hänsyn funnit med sin fördel förenligt att spara till debatten i dag. Dessa skäl har han nu också framfört, och jag har funnit mig föranlåten att yttra mig närmast därför, att jag från rättfärdighetssynpunkt reagerade emot hvad han därvidlag nyss yttrade.

Det första och hufvudsakliga skälet var, att denna kammare sedan gammalt stått på den ståndpunkten, att det vore önskvärdt att få de mindre pastoraten sammanslagna, så att pastoratens antal icke blefve så stort som nu är fallet. Jag ber att få säga, att äfven jag för min del delar den åsikten, och är jag den första att vara med om hvarje åtgärd, som på ett tillbörligt sätt syftar mot det målet, men när herr Kristensson här säger, att denna kammare måste i sådant hänseende skaffa sig en press genom minskning i kyrkoherdarnas grundbelopp, så att man får prästerna att själfva verka för dylika sammanslagningar, då är jag icke med honom längre. Såsom herr Söderbergh nyss påpekat, är det nämligen icke prästerna, utan församlingarna själfva, som motsätta sig sammanslagningarna af pastorat. De hafva en fast rotad önskan att vilja hafva kvar de gamla socken- och pastoratgränserna, och uppgifva icke detta önskemål, så länge det är dem möjligt att hålla det uppe. Prästernas önskningar därvidlag tror jag däremot icke spelar så stor roll. Talarens sätt att resonera — att man skall sätta kyrkoherdelönerna lågt för att därigenom få prästerna att verka för sammanslagningarna — stöter min rättfärdighetskänsla därför, att sammanslagningarna som sagdt icke bero på prästerna, utan på andra faktorer, som prästerna icke äro herrar öfver.

En annan af herr Kristensson framförd synpunkt var, att penningvärdet kan ändras, och att, om lefnadsförhållandena framdeles skulle komma att blifva billigare här i landet, vore det betänkligt att nu hafva satt lönerna till de belopp, som anses skälliga efter nuvarande förhållanden, ty det skulle då blifva alldeles omöjligt att sätta ner dem. Jag undrar, om vi skulle befinna oss på fast mark, i händelse vi börja tillämpa sådana principer vid våra löne-regleringar. Det är väl möjligt för Riksdagen att i en framtid sänka dessa löner som alla andra reglerade löner. Jag tror för min del, att icke heller denna synpunkt på den föreliggande regleringsfrågan är hållbar.

Ett ytterligare skäl, som herr Kristensson anförde, var, att man af taktiska skäl borde skaffa sig en prutmån vid den kommande sammanjämkningsen, i det att det verkliga syftet skulle vara, att komministrarna skulle få sitt grundbelopp i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, medan däremot kyrkoherdarnas grundbelopp skulle förblifva i enlighet med reservanternas yrkande. Jag vill härom säga, att jag liksom herr Kristensson finner det angeläget, att komministrarnas grundbelopp icke sänkes. Angående åter den afsedda sänkningen i kyrkoherdarnas grundbelopp är jag för min del böjd att anse, det nämnda afprutning är att gå för långt. Jag tror, att de synpunkter, som herr Söderbergh nyss berörde, vid ett

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

närmare eftersinnande skola befinnas tala för, att man sätter lönerna för kyrkoherdarna till en högre genomsnittssiffra, än de båda reser-
vanterna åsyfta. Men å andra sidan vill jag såsom min mening bestämdt uttala, att Sveriges prästerskap har all anledning att känna tacksamhet och glädje — som orden nyss föllo från södermanlands-
bänken — om de få ungefärligen de lönebelopp, som utskottet föreslagit, ty dessa belopp äro äfven efter mitt förmenande i jämförelse med andra tjänstemannakärers aflöning rundligt och väl tilltagna.

Det är således icke för att framställa något yrkande beträffande själfva lönebeloppen, som jag begärt ordet, utan jag har gjort det endast för att i min mån söka förebygga, det något större antal medlemmar af denna kammare skulle rösta för herr Kristenssons förslag på de af honom under debatten anförda grunder, som jag betecknat såsom icke hållbara.

Herr Söderbergh i Karlshamn: Först ett par ord till min vän herr Daniel Persson. Jag försäkrar honom, att jag sätter det allra största värde både på honom och på hvart enda förslag, som kommer från honom, och jag beklagar djupt, att jag icke denna gång, såsom så många gånger förut, kunnat följa honom.

Herr Persson tog upp min argumentering i fråga om den af honom afsedda besparingen å c:a 170,000 kronor och menade, att jag skulle ha sagt, att denna besparing icke kommer någon till godo. Nej, jag sade, att den kommer icke *församlingarna* och icke *staten* till godo, men det blir kyrkofonden, som kommer att besparas dessa 170,000 kronor.

Jag har sökt påvisa, att herr Daniel Persson fäst mycket större afseende vid arealen än folkmängden. Jag har framför mig en hopställning af ett stort antal pastorat i olika delar af landet, utvisande deras areal och folkmängd. Det visar sig, att så fort det är fråga om ringa areal och ringa folkmängd äro herr Daniel Persson och utskottets förslag tämligen öfverensstämmande. Blir det åter fråga om ringa areal och medelstor folkmängd — som t. ex. i Väsby pastorat i Skåne — minskas lönen med 140 kronor. Är det fråga om ringa areal och stor folkmängd, kan lönen minskas med ända till 450 kronor. Är det fråga om ringa areal och synnerligen stor folkmängd — såsom i Solna — minskas lönen med det afsevärda beloppet af 1,110 kronor. Är det fråga om synnerligen stor areal och medelstor folkmängd, så ökas lönen exempelvis i ett pastorat med 730 kronor och i ett annat med 540 kronor. Är det fråga om synnerligen stor areal och stor folkmängd, blir beloppet i allmänhet lägre, ity att lönen ökas med icke mer än 140 kronor i ett fall och med 310 kronor i ett annat. Är det fråga om synnerligen stor areal och synnerligen stor folkmängd, ökas lönen i ett exempel, såsom i Gellivare, med allenast 70 kronor. Jag tror, att dessa siffror tala ett så tydligt språk, att man icke behöfver mera bevis i den saken.

Herr Kristensson titulerade mig som »den s. k. radikalen herr Söderbergh från Karlshamn». Jag tillbakavisar herr Kristenssons

värdesättning af min person. Här är icke alls fråga om politik, herr Kristensson! Jag känner mig icke heller det ringaste imponerad af hans kritik. Har jag gjort mig till »vapendragare» för Kungl. Maj:ts eller väl rättare för utskottets förslag, så har det varit på grund af den billighet och rättvisa, som detsamma innebär, och jag förmenar, att dessa böra vara de enda bestämmande faktorerna för hvarje riksdagsmans handlingsätt i förekommande fall.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! De löneregleringar, som Riksdagen haft under sin profning de senare åren, ha i allmänhet varit sådana, att man kunnat något så när öfverblicka räckvidden af desamma. Så är emellertid icke förhållandet med den lönereglering, som här föreligger. I afseende på lönesystemet föreligga egentligen 4 olika linjer, utskottets, herr Daniel Perssons, herr Byströms och herr Kristenssons. Af dessa 4 olika lönesystem tilltalas jag mest af det, som framburits af herr Daniel Persson, och detta på de skäl, som han själf anfört, och som jag icke aktar nödigt att ånyo upprepa. Jag vill blott säga, att jag icke finner mig öfvertygad af de skäl, som mot detsamma anförts af utskottets ärade vice ordförande. Men om Andra kammaren skulle vilja antaga det lönesystem, som herr Daniel Persson framlagt i sin reservation, då uppstår den frågan: huru bör Andra kammaren vid sitt votum i dag ställa sig? Enligt mitt förmenande kommer Första kammaren att ansluta sig till utskottets mening. På hvad sätt skall man då kunna få en sammanjämkning på den linje, som herr Daniel Persson här framlagt? Såvidt jag förstår, måste man gå något på sidan af hvad herr Daniel Persson här föreslagit, och jag kan icke finna annat än att, om kammaren vill ha sammanjämkning på den linje, som är framlagd af herr Daniel Persson, kammaren icke har annat att göra än att i dag ansluta sig till det yrkande, som är framlagdt af herr Kristensson, så obehagligt detta än kan vara i synnerhet efter den muntliga motivering, som han haft; med afseende på densamma delar jag helt den uppfattning, som af herr Petré från Kristianstad för en stund sedan uttalats.

Om jag sålunda inlägger en viss gensaga mot herr Kristenssons resonemang, så nödgas jag vid detta tillfälle också inlägga en bestämd gensaga mot en yttring, som funnit uttryck från annat håll. Det är mycket vanligt, att då löneregleringar föreläggas Riksdagen, de personer, som dessa löneregleringar gälla, uppvakta Riksdagens ledamöter med åtskilliga framställningar för att göra sina synpunkter gällande. Så har också gjorts i förevarande fråga. Jag är öfvertygad, att hvar och en af ledamöterna i denna kammare fått äran mottaga ett exemplar af Ny Tidning för Kyrka och Skola och i den tidningen anföras — antagligen af dess utgifvare och redaktör — åtskilliga synpunkter rörande nu föreliggande fråga. Han ingår nämligen på en granskning af det löneregleringsförslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Han yttrar sig därvid om den granskning, som de af Kungl. Maj:t tillkallade sakkunnige, nämligen herr Carl Persson i Stallerhult, herr Daniel Persson i Tällberg och häradshöfding Kron-

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

lund, gjort. Vid denna granskning har häradshöfding Kronlund uttalat som sin mening, att det vore oundgängligen nödvändigt, att en grundlig och omfattande reglering af den kyrkliga organisationen ägde rum i samband med de förestående lönerregleringarna. Till detta hans uttalande ha herrar Persson i Stallerhult och Persson i Tällberg anslutit sig. Jag vet, att den mening, som af dessa ärade kammarledamöter uttalats, i stort sedt delas af denna kammare. Redaktören reagerar emellertid mycket starkt mot detta uttalande. Han skrifver, bland annat, på följande sätt:

»At detta vålds- resp. svältprogram har nu Kungl. Maj:t, sannolikt af opportunitetsskäl, för att få det hela att gå, gifvit ett betänkligt principiellt erkännande: lönerna må nedsättas med högst 500 resp. 250 kronor. Hvad betyder nu detta? Det betyder till en början, att i lagen står *skenbart*: minimilönen för kyrkoherde 4,000, för komminister 2,500 kronor. Men i *verkligheten* står där: *minimilönen 3,500 kronor för kyrkoherde och 2,250 kronor för komminister*. Och i och med detsamma som våldspolitiken mot kyrkan får plats i Konungens råds-kammare har sålunda svältpolitiken mot prästerna — ifall det Kungl. förslaget i detta stycke af Riksdagen nu bifalles — redan på förhand en laglig grund att stå på».

Jag får säga, att jag har aldrig hört ett sådant uttalande från någon korporation, hvilkens lönerreglering det varit fråga om, och jag måste uttala mitt bestämda ogillande och mitt djupa beklagande af att en kyrkans man finner med sin värdighet förenligt att uttala sig på detta sätt, i synnerhet som jag för min del fullt ansluter mig till det uttalande, som herr Petréén hade, nämligen att prästerskapet har all anledning att vara Riksdagen och Kungl. Maj:t tacksamt för det förslag, som nu blifvit framlagdt.

Herr *Kronlund* instämde.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande frågan har nu blifvit af enskilda ledamöter inom kammaren så grundligt dryftad, att jag icke har många nya strån att draga till stacken. Då jag nu i alla fall begärt ordet, är det därför, att jag anser, att den här frågan icke bör lösas, utan att departementschefen sagt sitt ord i densamma.

Jag ber då först att få påpeka, att — som här också förut anförts — det genomgående sträfvandet i denna lönerregleringsfråga har varit att åstadkomma en utjämning så långt som möjligt, en utjämning af skattebördans tryck på olika skatteobjekt, en utjämning af skattebördans tryck på olika församlingar och en utjämning beträffande prästerskapets löner. Det har anmärkts, att denna utjämning icke gått så långt, som önskligt varit. Men jag skall säga herrarne, att det varit så många svårigheter och så många motsatta viljor, att det icke gått att komma längre. Med afseende på skattebördans tryck på olika skatteobjekt, så är den jämnt fördelad på inkomsten. Hvad skattebördans fördelning mellan de olika församlingarna beträffar, så kan nu afgiften till prästerskapet uppgå ända till 1 krona

20 öre å 1 krona 30 öre per fyrk, men enligt förslaget skulle den icke uppgå till högre belopp än 6 öre per fyrk. Jag anser det vara en så stor förmån att få en sådan utjämning, att redan detta är ett starkt skäl för förslagets antagande. Jag vill i detta sammanhang säga, att den skattebörd, som aflyftes från jordbruket, skulle årligen uppgå till omkring $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor.

Vidare har det anmärkts, att utjämning i fråga om prästerskapets löner icke skett i tillräcklig grad. Ja, det hade naturligtvis varit önskligt, om man kommit längre, men herrarne få medgifva, att vi kommit betydligt långt. Enligt förslaget är det — som utskottets ärade vice ordförande påpekade — endast ett ringa antal kyrkoherdar, som erhålla löner, uppgående till 8,000, 9,000 och 10,000 kronor; det är endast några stycken. Hvad kyrkoherdarnes löner i öfrigt beträffar, så skulle 70 procent erhålla 4,000 å 5,000 kronor jämte öfriga förmåner af fri bostad o. d., 19 procent 5,000 å 6,000 kronor och 11 procent skulle erhålla öfver 6,000 kronor. Hvad komministerne beträffar, skulle 49 procent erhålla 2,000 å 3,000 kronor, 36 procent skulle få 3,000 å 4,000 kronor och 15 procent öfver 4,000 kronor. Om jag sålunda å ena sidan måste säga, att lönerna äro ordentligt tilltagna, så tycker jag å andra sidan, med hänsyn till att det här gäller något, som är afsedt att räcka en 50 år framåt, att de icke äro för högt tilltagna. Det kan väl ingen rimligen säga, då 70 procent af kyrkoherdarne icke få mer än 4,000 å 5,000 kronor i lön jämte fri bostad. Man har sagt, att läroverkslärarne icke komma till högre lön än 6,000 kronor. Ja, det är ju sant. Men det är väl herrarne bekant, att bland läroverkslärarne pågår en mycket stark rörelse för att få dessa löner höjda, och det har uttalats för ett par dagar sedan, att vi kunna vänta förslag om en ny lönereglering för elementarlärarepersonalen. Och i viss mån är enligt mitt förmenande detta deras sträfvande berättigadt, och berättigandet därpå har också uttalats af en framstående representant i denna kammare. Det är väl då icke riktigt att beträffande löner, som skulle gälla 50 år framåt, taga till utgångs- och jämförelsepunkt löner, som gälla för en klass, som man redan nu allmänt anser vara för lågt aflönad och som antagligen ganska snart får högre löner. Jag tror, att om herrarne se välvilligt på denna sak, så skola herrarne icke finna lönerna för stora.

Nu har det emellertid yrkats nedsättning af lönerna, en nedsättning af grundlönerna af ett par reservanter och nedsättning af fyllnadsbeloppen af en reservant, hvartill kommer herr Daniel Perssons reservation. Hvad den första af mig omnämnda reservationen beträffar, så tycker jag, att den anmärkningen väl är riktig, att om vi taga lönerna för två präster enligt Kungl. Maj:ts förslag och antaga, att den ene har en lön af 2,500 kronor, den andre af 10,000 kronor, och göra den förändringen, att båda två förlora lika mycket, så att den, som skulle erhållit 2,500 kronor, får 2,000 kronor och den, som skulle erhålla 10,000 kronor, får nöja sig med 9,500, så är det väl icke rättvist att göra en sådan förändring i förslaget.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

Och jag känner det mycket smärtsamt, att kammaren tillrådes ett sådant förslag af politiska skäl.

Hvad nu den andra af mig omnämnda reservationen beträffar, så har här om densamma den anmärkningen gjorts, att nedsättningen skulle proportionsvis drabba mera de mindre löntagarna, och detta kan också sägas om herr Daniel Perssons reservation. Om herr Daniel Perssons reservation vill jag dessutom säga, att jag icke kan fränkomma, att den har för stora fyllnadsbelopp för präster i de stora, glest bebyggda vidderna. Dessa befattningar böra icke betinga så stora fyllnadsbelopp. Enligt herr Daniel Perssons förslag får präst i de stora, glest befolkade orterna en högre lön än präster, som verka inom folkrika orter, såsom i städerna med deras rörligare befolkning, som det kostar mera arbete att hålla reda på och där representationsplikten är större. Jag tycker icke, att detta är rättvisst, herr Daniel Persson!

Prästerskapet har klandrats rätt mycket, därför att det skulle ha stått oförstående inför tidens frågor, så att stora grupper af det svenska folket dragit sig tillbaka från kyrkan. Jag vill här icke ingå på alla anledningarna till detta förhållande. Men en sak vill jag i förbigående nämna: prästbildningen har icke motsvarat de fordringar, som vår tid börjar ställa på denna bildning. Jag tror, att det i detta hänseende skall blifva bättre, fastän det tager tid att få en ändring genomförd. Men bildningen vid skolor och universitet må vara hurudan som helst: hvad det här kommer an på, är den tidpunkt, då prästen först kommer ut i tjänstgöring efter afslutade examina. Och om den tiden tynges af bekymmer, ekonomiska bekymmer, kommer detta att utöfva en förlamande inverkan på prästernas verksamhet och stäcka deras utveckling. Detta att det lägre prästerskapet haft det så dåligt ställt, som de haft, har enligt min mening varit en af anledningarna till missbelåtenheten med prästerna. Herrarne kanske icke veta, hvilken nöd det finnes bland det lägre prästerskapet. Det kom till mig en präst och sade: jag har en lön af 1,500 eller 1,600 kronor, och jag har blifvit ålagd en nybyggnadsskyldighet till ett belopp af 15,000 kronor. Det är något förfärande, och det är icke något enstaka fall. Det var en komminister, som besökte mig och sade: jag ser, att du läser böcker, du har det bra, jag har aldrig tillfälle att köpa böcker, min läsning är länstidningen, som jag prenumererar på tillsammans med arrendatorn och det kostar en krona om året. Man kan tänka sig, huru det skall vara för dessa stackars präster under sådana förhållanden. Hvad kan man af dem vänta för spänstighet i sinnet, mottaglighet för nya idéer och intresse att kasta sig in i arbetet för folkets bildning? Jag senterar detta så lifligt, att ett af de viktigaste skälen till att jag med mycken kraft tagit i tu med lösningen af denna fråga varit, att jag sökt stärka det lägre prästerskapets ställning, ty det har nog icke haft så många representanter för sina sträfvan.

Det är sålunda med hänsyn, bland annat, härtill som jag gjort upp förslaget. Då kunna herrarne förstå, att det skall kännas hårdt

för mig, när det kommer förslag från Andra kammaren, som gå ut på att proportionsvis minska det lägre prästerskapets löner. Hade det kommit förslag om minskning af de högsta lönerna, t. ex. lönerna på öfver 8,000 kronor för kyrkoherde, då hade jag icke haft så starka skäl att sätta mig däremot, men när det kommer förslag, som toppar af lönerna för dem, som mest behöfva en löneförbättring, då måste jag motsätta mig hvarje sådant förslag.

Härtill kommer ett alldeles särskildt skäl, som förut icke berörts. Den prästvallag, hvartill förslag föreligger, kommer att gifva det lägre prästerskapet en annan ställning än hittills. Hittills ha, kan man säga, komministraturerna varit öfvergångsplatser till kyrkoherdebefattningar. Komministrarna ha hållits nere, under det de väntat att få något bättre. Men kommer denna prästvallag att antagas, hvilket jag anser vara naturligt, så blir förhållandet mellan kyrkoherdar och komministrar ungefär detsamma som mellan lektorer och adjunkter: komministraturerna komma att blifva själfständiga befattningar i mycket stort antal. Äfven denna omständighet bör tagas i betraktande. Jag anser det vara synnerligen viktigt, att dessa komministraturer icke blifva sådana här bisysslor eller öfvergångssysslor utan själfständiga befattningar i kyrkans tjänst. Denna omständighet tror jag särskildt bör tagas i betraktande, då det gäller deras löner.

Härtill kommer, att mitt sträfvande att höja det lägre prästerskapets löner har i ett annat afseende motverkats af utskottet. Utskottet har nämligen föreslagit införandet af en institution, som kallas ständiga adjunkturen. Jag klandrar icke utskottet därför, utan anser, att utskottet haft rätt, då det föreslagit denna institution, hvarigenom den prästerliga organisationen blir mera anpasslig, smyger sig mera efter de rådande förhållandena och behofven. Men då man infört denna organisation, som helt säkert kommer att mycket anlitas — det blir naturligtvis för församlingarna billigare — då har man åter på ett ganska kraftigt sätt pressat ned lönerna för det lägre prästerskapet: de komme att få denna osjälfständiga ställning med små löneinkomster, hvarför de i regel icke kunde gifta sig och bilda familj.

Jag vill sluta mitt lilla anförande med att nämna, att jag gjort mycket för att i denna sak gå Andra kammarens önskemål till mötes, önskemål som jag ansett berättigade. Jag ansåg, att de anmärkningar, som gjordes mot föregående förslag, voro riktiga, och därför har jag försökt att efter mycken möda få fram detta förslag. Då skulle det vara mig kärt, om Andra kammaren som gengäld för detta tillmötesgående ville taga Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Byström: Herr talman! I ett par punkter har man gjort anmärkning mot min framställning, och detta har föranlett mig att nu begära ordet.

Med anledning af herr statsrådets och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrande, att ifrågavarande löner äro afsedda att gälla för en lång tid framåt — han sade 50 år — vill jag säga, att detta

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

icke är behöfligt. Ett botemedel häremot finnes nämligen i den reservation, som jag afgifvit rörande § 2 och som jag kanske återkommer till, när det blir fråga om denna paragraf. I denna reservation har jag yttrat: »Sålunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjuogu ecklesiastikår, räknade från det då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.» Om dessa ord infördes i denna paragraf, så återkommer denna lönefråga hvart 20:e år. Man kan väl säga, att det är lämpligt, att så sker för att anpassa dessa löner efter tidens kraf.

Det som särskildt föranledde mig att begära ordet var att en talare behagade säga om mina beräkningar, att de icke voro alldeles riktiga och att jag skulle ha erkänt detta. Så är emellertid icke fallet, utan hans yttrande beror väl på, att jag uttryckt mig otydligt. Jag menade, att man i förslaget bort intaga jämna siffror. I stället för siffran 33 $\frac{1}{3}$ hade man bort insätta siffran 30, i stället för 37.50 hade man bort taga antingen siffran 35 eller 40 för att få jämna tal att räkna med. Men jag vågade icke gå in på den bogen, därför att jag då skulle behöft göra vidlyftiga uträkningar, som jag omöjligt kunde åstadkomma och detta af flera skäl. Men den beräkning, som jag gjort, vågar jag påstå är tillförlitlig, och jag har, innan jag nedskref den, rådfört mig med en person, som är en af de mest bevandrade i detta lagförslag, och han har ansett, att hvad jag anfört i reservationen är tillförlitligt. Därför ber jag att bestämdt få tillbakavisa påståendet, att mina beräkningar skulle vara otillförlitliga. Jag meddelar detta för den händelse någon skulle reflektera på förslaget men hesiterar att ansluta sig därtill på den grund, att han icke litar på siffrorna.

Hela frågan är den, att vi begärt, att fyllnadsbeloppen måtte minskas med en tredjedel öfver hela linjen. Det kan ju finnas skäl för en sådan minskning, ty dels skulle då de alltför högt tilltagna lönerna — hvilket äfven herr ecklesiastikministern behagade medgifva, att de i vissa fall möjligen kunde vara — något litet sänkas, särskildt hvad de högsta lönerna beträffade, dels skulle äfven därigenom den mycket stora skillnaden de olika lönesatserna emellan kunna i någon mån minskas. Jag vill än en gång betona, att det kan icke vara rättvist, att personer med samma examina och med samma skyldighet att tjänstgöra, därest arbete finnes, skola ha så olika aflöning, att den varierar mellan 4- och 10,000 kronor. Jag vill icke påstå, att alla kyrkoherdar skola ha samma aflöning. Äfven enligt mitt förslag skulle, såsom af detsamma framgår, en betydande skillnad i det fallet göras, så att där förhållandena verkligen äro sådana, att arbetet betingar en högre aflöning, skola äfven vederbörande kyrkoherdar ha en dylik högre aflöning — det anser jag icke vara orättvist, utan det är tvärtom fullt på sin plats. Men denna skillnad bör ej vara så stor som utskottet angifver. Jag har, herr talman, velat göra detta beriktigande, på det att icke något missförstånd må göra sig gällande.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Jag skall här be att få uppläsa en tabell, som utvisar lönerna i olika fall. Det har nämligen riktats den anmärkningen mot mig, att någon liten afknappning sker äfven på de små lönerna enligt mitt förslag. Jag tillhör nu emellertid dem, som anse, att den lön, som här är tillmätt komministrarne, är alltför låg. Jag skulle i den delen ha velat höja beloppen, men det var ju icke någon möjlighet för mig att göra om förslaget med hänsyn därtill. Jag tyckte nog äfven, att denna afknappning å fyllnadsbeloppet med en tredjedel, som enligt förslaget skulle träffa äfven de små fyllnadsbeloppen, icke borde ha förekommit i fråga om komministrarne, men äfven i det fallet var det omöjligt för mig att uppgöra beräkningar med afseende å hvarje lön för sig. Därför har jag nu följt Kungl. Maj:ts förslag, och då Kungl. Maj:t ansett den föreslagna proportionen mellan kyrkoherdarnes och komministrarne löner vara tillbörlig, har det fått passera äfven för mig. Jag har dock tyckt, att det skulle kunna gå för sig att sätta grundlönen för en komminister till 3,000 kronor, då den för kyrkoherde uppgår till 4,000 kronor. Skillnaden blir ju i alla fall ganska stor.

Lönesatserna skulle enligt det nu framställda förslaget ställa sig på följande sätt. I den grupp, som skulle erhålla 4,000 kronor, skulle endast en enda kyrkoherde komma att stå; 338 kyrkoherdar skulle få mellan 4,000 och 4,500 kronor; 343 mellan 5,000 och 5,500 kronor; 112 mellan 5,500 och 6,000 kronor; 86 mellan 6,000 och 6,500 kronor; 34 mellan 6,500 och 7,000 kronor; 21 mellan 7,000 och 7,500 kronor; 20 mellan 7,500 och 8,000 kronor; 17 mellan 8,000 och 8,500 kronor; 11 mellan 8,500 och 9,000 kronor; 6 mellan 9,000 och 9,500 kronor och 21 mellan 9,500 och 10,000 kronor. Hvad beträffar en jämförelse mellan de högre och de lägre beloppen, vill jag så till vida gifva herr Kristensson rätt, som han i sitt förslag sätter det högsta belopp, hvartill lönen enligt § 5 kan uppgå till blott 8,000 kronor, men enligt hans förslag skulle vidare den lägsta aflöningen för kyrkoherde blifva 3,500 kronor. Jag har nu tänkt mig, att maximilönen för kyrkoherde skulle kunna sättas till 7,500 kronor. Skillnaden mellan de olika lönesatserna blir i alla fall så betydande, att man icke kan säga, att det hela är rättvist. I hvarje fall tycker jag, att det icke är rättvist att knappa af 500 kronor å de lägsta lönerna, äfven om man knappar af å de högsta lönerna med likaledes 500 kronor. För hvem kännes mest en dylik afknappning å 500 kronor, för en komminister med hans lön å 2,500 kronor eller för en kyrkoherde, som har 8- eller 10,000 kronor? Den fattigare skulle förlora en femtedel af sin lön, under det att den högt aflönade skulle förlora allenast en tjugonedel.

Då jag alltså icke kan godkänna utskottets förslag till lydelse af nu förevarande paragraf, ber jag att få vidhålla mitt yrkande om bifall till den af mig jämte två andra uti denna punkt afgifna reservationen.

Herr Kristensson: Jag nödgas säga ett par ord med anledning af den ganska skarpa anmärkning, som representanten på Kristianstads-

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

bänken riktade mot mig. Jag kan icke förstå underlaget till denna hans anmärkning, såvida den icke berodde därpå, att han fäst sig vid, att jag använt ordet praktiskt-politiska motiv, då jag i stället bort sagt taktiska motiv. I reservationen har det ärligt sagts ifrån, att kyrkoherdelönerna borde kunna sänkas med 500 kronor. Jag har nu ansett, att detta syftemål skulle kunna vinnas därigenom, att Andra kammaren beslutade en dylik sänkning jämväl af komministrarnes löner, och jag har varit ärlig nog att säga ifrån, att vi skulle kunna få fram en kompromiss på det sättet. Det är en rent taktisk åtgärd, som det här är fråga om, och någon annan möjlighet att vinna målet ser icke jag för min del.

Den ärade talaren reagerade vidare emot, att en viss tjänstemannakår droges in i något, som denna kammare ville. Jag ber att genast emot detta få anmärka, att det beror naturligtvis på hela det konstitutionella statsskick, som vi ha, att denna kammare nödgas göra något dylikt. För användande af en sådan taktik kunna dock återopas ganska högt stående exempel. Sälunda gingo den nuvarande jordbruksministern och herr Carl Persson i Stallerhult såsom reseranter i läroverksfrågan fram på just en sådan linje, och samtliga Andrakammarledamöter i det särskilda utskottet nr 2 i fjol begagnade sig, med herrar Jansson i Djursåtra och Fridtjuv Berg i spetsen, af just samma taktik, och särskilda utskottet nr 1 i år har ju gjort på samma sätt i fråga om prästvalslagen. Att herr Nilson i Örebro reagerade mot mina taktiska motiv, är för mig oförklarligt, eftersom han samtidigt förklarade sig vara anhängare till hr Perssons i Tällberg reservation men slutade med att yrka bifall till min reservation — just af taktiska skäl. Eller menar han, att »när jag super är det rätt».

Herr Petré: Endast ett par ord till svar på den siste ärade talarens anförande!

Jag hör till dem, som anse, att äfven i Riksdagens arbete detta bör vara detta, och det var denna min uppfattning, som föranledde mig att yttra de ord beträffande herr Kristenssons anförande, som jag här nyss fällde. Jag har all respekt för den uppfattning, som utvecklats i reservationen och som utmynnar i yrkandet på lägre grundbelopp, än utskottet föreslår. Men jag har icke respekt för åtskilligt af hvad af reservanten här anfördes och som gömmts till debatten i dag för att vara så mycket mera verkningsfullt, och jag tror, att jag tydligt angifvit, hvarför enligt min mening icke heller kammaren borde hafva respekt därför.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Det är egentligen med anledning af det här gjorda yrkandet om nedsättning af grundlönen för prästerskapet, som jag nu begärt ordet.

Herr Kristensson från Göteborg har i sin reservation yrkat att grundlönen skulle för kyrkoherdar sänkas till 3,500 kronor och för komministrar till 2,000 kronor. Det kan ju så vara, att man kan hysa olika meningar om hvilket belopp som härvidlag kan vara det

rätta, men den inom Riksdagen allmänna meningen under de senare åren, då denna löneregleringsfråga har varit på tal, har ju i alla händelser varit den, att huru man än reglerade lönerna för prästerna, skulle man dock se till, att de finge en efter sitt stånd och sitt ämbete anständig bärning.

Vid utarbetandet af detta löneförslag för prästerskapet har Kungl. Maj:t haft att tillgå icke allenast sakkunniga inom departementet, utan i december månad, vill jag minnas, tillkallade Kungl. Maj:t dessutom andra särskildt sakkunniga för att granska och afgifva utlåtande öfver det förslag, som då utarbetats angående denna fråga. De särskilda sakkunniga, som senast tillkallades, voro herrar Olof Jonsson i Hof, häradshöfding Kronlund, Persson i Tällberg och Carl Persson i Stallerhult. Dessa, man kan väl säga, Riksdagens förtroendemän ha afgifvit yttrande angående grundlönebeloppen i detta fall, och detta yttrande finnes intaget i det betänkande af den 14 dec. 1909 — sid. 9 — som ligger till grund för denna lönereglering. Där tillstyrka de sakkunniga enhälligt, att grundlönen må för kyrkoherdar bestämmas till 4,000 kronor och för komministrar till 2,500 kronor. Man kan sålunda anse, att de här föreslagna beloppen icke äro alldeles gripna ur luften, utan ha goda skäl för sig med hänsyn till hvad man i allmänhet kan anse, att tjänstemän i den ställning, som prästerna intaga, böra hafva i lön. Och äfven om man jämför de här föreslagna lönebeloppen med andra tjänstemannakårers löner, kan man väl knappast säga, att hvad som här är föreslaget och tillstyrkt af de sakkunniga, och som äfven utskottet för sin del efter noggrann pröfning föreslagit, kan vara oskäligt tilltaget.

Då herr Kristensson från Göteborg i sin reservation påyrkar en nedsättning af prästerskapets löner, gör han i sammanhang därmed en jämförelse mellan de för prästerskapet nu föreslagna lönerna och elementarlärarkårens löner. Jag vill nu visst icke förneka, att man kan anställa en dylik jämförelse. Om man t. ex. jämför adjunkterna vid våra elementarläroverk med prästerna, så har ju tiden för deras universitetsutbildning varit ungefär densamma, men medan en adjunkt kommer upp till en lön af 5,000 kronor, kommer prästens lön i allmänhet långt under 5,000 kronor — det är ju endast genomsnittslönen för kyrkoherdarne, som skulle uppgå till, vill jag minnas, omkring 5,060 kronor. Hvad lektorerna beträffar, går ju deras lön upp till 6,000 kronor.

Vidare har herr Kristensson åberopat, att prästerna dessutom ha åtskilliga förmåner, såsom bl. a. bostad och trädgårdsland. Ja, det är sant, att det i regel gifvas sådana förmåner, men jag vill då å andra sidan erinra om, att elementarlärarne i en del städer åtnjuta hyresersättning, äfven om denna förmån icke utgår från statsverket, är det dock en icke obetydlig förmån, som man bör räkna med i detta fall. Om jag tager t. ex. den stad som herr Kristensson själf representerar, nämligen Göteborg, så kan jag nämna, att till lektorerna därstädes utgår hyresbidrag i tre olika grader med respektive 700, 850 och 1,000 kronor, till adjunkterna med respektive 450, 575 och 750 kronor samt till extralärarne med 300 kronor. Här i Stock-

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

holm hafva lektorerna 700 kronor, adjunkterna 500 kronor och extra-lärarne 400 kronor. Det finnes flera andra större kommuner, hvilka äfven lämna hyresbidrag till elementarlärarne, men jag är icke i tillfälle att lämna upplysning om de belopp, som de gifva.

Dessutom vill jag erinra om en sak, som jag tror, att det kan vara skäl att beakta, då det är fråga om elementarlärarnes och prästerskapets löneförmåner. I allmänhet är det väl så, att elementarlärarne bo i städerna, där läroverken äro förlagda. De hafva då den förmånen för sina barn, att de kunna bereda åt dem en skolundervisning, som, i jämförelse med hvad andra föräldrar, hvilka måste skicka barnen till staden, hyra bostad och betala för dem där, få utgifva i berörda hänseende, blir betydligt billigare. För prästerskapet som bor på landsbygden, och vill hafva sina barn uppfostrade på det sättet, att de få genomgå allmänt läroverk, blir det en ganska stor tunga att bereda barnen sådan undervisning. De måste då, som sagdt, skicka dem till staden och underkasta sig uppförfingar och besvär. Om man således tager hänsyn till familjehöfvet, måste prästerskapet, i synnerhet på landsbygden, vara i behof af något större inkomst än de lärare, som bo i städerna.

Jag vill äfven påpeka en annan sak beträffande de särskilda sakkunnige, som jag förut omnämnde. De skulle nämligen äfven granska det förslag, som då var upprättadt, till lönestat för hela rikets prästerskap. Denna lönestat hafva vi här i det af dem afgifna digra betänkandet. Där finnes upprättadt en lönestat för hvarje pastorat såväl för kyrkoherdar som för komministrar. När de granskade detta förslag, hade de ingen anmärkning att göra mot de ifrågavarande kostnadsbeloppen, och hvad summan af kostnaderna beträffar förhåller det sig på det sättet, att det nu af Kungl. Maj:t framlagda förslaget ställer sig 180,000 kronor billigare än det förslag som de särskilda sakkunnige granskat och för sin del lämnat utan anmärkning.

Herr Nilson från Örebro nämnde, att vid de föregående riksdagar, då prästlöneregleringsförslag förelegat, riksdagsmännen i allmänhet haft tillfälle att få en öfverblick öfver, huru löneregleringen skulle taga sig ut, men att de icke fått det nu. Jag tror, att det beror på ett misstag. Detta tjocka häfte af den 14 december 1909, som jag här håller i min hand, är utdeladt till Riksdagens ledamöter, och den, som icke tagit kännedom därom, har att skylla sig själf. Där finnas upptaget aflöningen för hvarje prästerligt ämbete inom hela landet. Efter detta förslag i hufvudsak har Kungl. Maj:t framlagt sin proposition, och efter denna proposition har utskottet för sin del rättat sig. Jag menar således, att då vi i utskottet gifvit oss in på denna fråga, hafva vi icke gått ut i det stora okända, utan vi hafva här utförliga handlingar och beräkningar, som ligga till grund för vårt beslut.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände paragrafen.

2 §.

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

I likhet med Kungl. Maj:t hade utskottet föreslagit, att 2 § skulle erhålla följande lydelse:

Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 23 § sägs, fastställer Konungen, i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sålunda fastställd lönereglering skall tillämpas under tjugu ecklesiastikår, räknade från det, då förut anställd lönereglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst beroende af tjänsteinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänsteinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.

Reservation hade afgifvits af herr *Byström*, med hvilken herr *Forssell* instämt, och som ansett, att §:en, på sätt föreslagits i herr *Byströms* ofvanberörda motion, skulle erhålla följande affattning:

Efter det — — — lika med utskottets förslag — — — anställd.

Sålunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjugu ecklesiastikår, räknade från det då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.

Är — — — lika med utskottets förslag — — — kvarstår.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr *Byström* yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom kammarens ärade ledamöter sett, har jag vid denna paragraf fogat en liten reservation, och denna går ut på, liksom min motion i ärendet, att löneregleringen skulle anordnas så, att man någon gång kunde komma därhän, att man kunde reglera lönerna för prästerna öfver hela linjen på en gång.

Under de föregående år, då prästlöneregleringsfrågan varit före i Riksdagen, har det anförts mot detta mitt förslag, att det skulle blifva en så stor löneregleringsfråga, att det icke vore möjligt att åstadkomma en lönereglering på en gång för hela denna ämbetsmannakår.

Såsom herrarne sett, har emellertid detta skäl mot förslaget väsentligen förfallit, då Kungl. Maj:t visat sig kunna framkomma med ett förslag till löner för prästerskapet i alla pastorat eller socknar här i landet. Man påstod förut, att Kungl. Maj:t icke skulle kunna vara i stånd att göra detta. Jag antager, att det var ett misstroende mot Kungl. Maj:ts förmåga, som dessa personer hyste, och jag är glad öfver att min förhoppning om Kungl. Maj:ts stora förmåga att kunna åstadkomma sådant, som Riksdagen ibland anser omöjligt,

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.*
(Forts.)

gått i fullbordan, och så också här. Jag är öfvertygad om, att sedan lönerna nu reglerats för den första tjuguårsperioden, som skall ske på olika tider i olika socknar, det skall blifva mycket lätt att kunna göra denna lönereglering, då den nästa gång kommer, om man ställer det så, att man kan göra det på en gång öfver hela landet.

Såsom herrarne finna af min motion, hvilken är intagen på sid. 39 i utskottets utlåtande, förfalla de nuvarande lönekonventionerna under en period af 28 år. De första förfalla 1914, och det är då 9 konventioner, som förfalla. Därefter är det 34 konventioner, som måste regleras 1915, 110 konventioner skola regleras år 1916, 179 konventioner år 1917, 202 konventioner år 1918 o. s. v. ända till dess man reglerar 2 konventioner år 1934. Dessa skulle då regleras för den tid, som återstår intill 1934. Det finnes visserligen en konvention, som upprättades så sent, att den icke förfaller förr än år 1942, men denna omständighet behöfver väl icke åstadkomma några vidare svårigheter, då det gäller endast ett pastorat. Åtminstone är jag öfvertygad om, att Kungl. Maj:t lätteligen kan ordna den saken.

Lönerna skulle alltså regleras för olika tider, allt efter som de förfalla intill 1934, men då skulle alla lönerna på en gång regleras för hela prästerskapet. Med detta har jag sökt att framställa, att det skäl, som låg mot mitt förslag förra gången, har, jag vågar säga det, helt och hållet förfallit, nämligen det skälet, att det icke skulle gå för sig att reglera lönerna på en gång.

Sedermera tillkomma ju andra skäl, och statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade för en stund sedan, att man nu skulle reglera lönerna för femtio år framåt. Ja, för det första är det knappast troligt att så blir fallet, men hvad skall det egentligen tjäna till att reglera lönerna för femtio år framåt i taget? Kan man icke nöja sig med tjugu år och se tiden an, huru förhållandena blifva? Jag vet visserligen, att man kan komma med en ny framställning äfven då, men jag tror, att det vore klokare att ordna saken så, att det liksom af sig själf kom på bordet och man kunde taga frågan i hela dess vidd under ompröfning och icke gjorde somliga regleringar ett år, andra ett annat år och några året därpå. Det kommer att blifva ett slags löneregleringshjul, som går jämt, jag skulle vilja kalla ett evighetshjul, som går rundt immer fort och aldrig tager slut.

Jag har vidare ansett det vara klokt att framkomma med detta förslag, därför att den tid kan komma, då man vill göra ännu större arrangemanger och ändringar med afseende på kyrkan. Man behöfver icke vara blind för frågan om skiljandet af kyrkan från staten. Andra kammaren har uttalat sig för detta. Jag vet också, att inom kyrkliga kretsar ganska vidt omkring i vårt land finnes samma åsikt, och jag tycker, att det kunde vara skäl att hafva detta i tankarna, då man nu skall reglera lönerna.

Att icke någon nu instämt med mig i min reservation, beror väl icke alldeles på ändrad mening speciellt i denna sak. Jag hade

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

ju en reservant med mig i fjol. Han har icke gått med mig i år, men jag antager, att, med den hållning han intager till förslaget i öfrigt, han ansett det vara bäst, att så få andra saker som möjligt äro medtagna, då man nu i alla fall vill lösa frågan. Jag tror, att en del icke hafva haft tillfälle att sätta sig in i saken sådan den är och därför stå mera liknöjda för densamma. Men för mig är det en ganska viktig sak, och jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr *Forssell* instämde häruti.

Vidare anförde

Herr *Söderbergh* i Karlshamn: I andra stycket af förevarande paragraf stadgas, att den nya löneregleringen skall tillämpas under tjugu ecklesiastikår, räknadt från den tid, då nu gällande lönereglering utgår.

Herr *Byström* har nu upprepat sin motion från föregående år, afseende, att löneregleringarne skulle komma att utlöpa vid samma tidpunkt, nämligen den 1 maj 1934. De första nya löneregleringarna, som skulle träda i kraft 1914, skulle alltså få en giltighetstid af 20 år, löneregleringarna af år 1915 skulle få en giltighetstid af 19 år o. s. v. Häremot har nu utskottet velat framhålla, att arbetet med löneregleringarnas uppgörande skulle i hög grad försvåras, om alla skulle komma att utlöpa på en och samma gång. Det skall ju tillgå på det sättet, att inom vederbörande departement skall uppgöras ett fullständigt organisations- och aflöningsförslag för hvarje pastorat. Dessa förslag skola utsändas till vederbörande domkapitel för afgifvande af utlåtande. Domkapitlet skall i sin ordning höra församlingen och vederbörande prästerskap. Därvid skall noga utredas, hvilka omständigheter kunna vara af betydelse och de önskingar, som förefinnas inom församlingen af beskaffenhet att inverka på organisations- och aflöningsförhållandena. Sedan dessa frågor blifvit så beredda, skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut särskildt för hvarje pastorat. Nu äro pastoratens antal omkring 1,400. Det skulle följaktligen blifva ett synnerligen drygt och tungt arbete, om hela den komplicerade och mångenstädes svårlösta regleringen skulle för hela riket göras på en gång, och det skulle naturligtvis draga en icke oväsentlig kostnad för extra arbete och biträden.

Jag förstår icke riktigt min vän herr *Byströms* belåtenhet, då han förmenar, att nu icke finnes något hinder för hans framställning, därför att det nu visat sig, att Kungl. Maj:t kunnat på en gång beräkna lönerna öfver hela landet. Så är emellertid icke förhållandet, utan de siffror, som vi fått tillgängliga, äro fotade på de nuvarande förhållandena, och det skall ju blifva för hvarje särskildt pastorat en ny och omfattande undersökning, som skall ligga till grund för de nya lönerna.

Vidare vill jag erinra om den här förut påpekade bestämmelsen i § 2 i tiondeafskrifningslagen, enligt hvilken nu gällande lönereglering kan upphöra tidigare än stadgadt är, därest framställning i

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

behörig ordning därom göres hos Kungl. Maj:t. Härigenom kan ju tidsafståndet mellan de först och de sist uppgjorda löneregleringarna bli afsevärdt förkortadt.

Herr talman! Jag får med stöd af det anförda yrka bifall till utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf.

Herr Juhlin: Herr talman! Jag skall endast säga några ord. Jag förstår nog, att det icke är mycken utsikt att vinna gehör för det yrkande, som herr Byström gjort här, ehuru väl jag icke kan finna annat än det ligger en idé i det, som obestriddigen är rättvis.

Nu har utskottets vice ordförande här uppradat alla möjliga både tänkbara och icke tänkbara svårigheter, som skulle uppstå genom en dylik reglering. Jag måste säga, att dessa svårigheter faktiskt icke äro så stora, som de voro enligt det föregående förslaget, då lönerna skulle regleras af särskilda nämnder ute i församlingarna. Jag kan icke finna, att det är nödvändigt för Kungl. Maj:t och kammarkollegium, som skall vara mellanhand här, att börja med en dylik reglering 5 år innan den utlöper, och alltså behöfver icke arbetet med allesammans göras på ett år. Då kommer man till den rättvisa, att samtliga löntagare, här prästerna, finge från samma tid räkna sina löneförmåner, och löneregleringarna utlöpte sedan undan för undan vid samma tidpunkt. Jag kan icke finna annat än att detta obestriddigen är riktigt, och de svårigheter, som äro uppradade för ett sådant arrangemang, tror jag det icke är omöjligt att öfvervinna.

Jag tycker, att när jag ser på det föreliggande förslaget, som ju är uppgjort för framtiden, så liknar det bra mycket — herrarna kanske tycka, att det icke är alldeles riktigt att göra en sådan jämförelse — fackföreningsväsendet här i landet. Här pågår en strid mellan arbetare och arbetsgifvare för att få aftalen att utlöpa på en gång. Men det är vissa intressen, som arbeta emot det, och så är det äfven här. Det riktiga vore ju, om man kunde få en sådan här reglering till stånd, och det skulle intressera mig mycket att af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, som jag antager kommer att yttra sig, få höra, om han anser, att ett sådant förslag möter oöfverstigliga svårigheter.

Jag förutser i alla fall, att kammaren icke kommer att gå med på detta förslag, men jag har dock velat uttala min tanke, att därför dock icke möta oöfverstigliga svårigheter, och man skulle därigenom få åtminstone en så rättvis lönereglering som möjligt för de olika pastoraten.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström:

Herr talman, mina herrar! Jag ämnar icke yttra mig i själfva sakfrågan, utan i det afseendet hänvisa till hvad utskottets vice ordförande sagt.

Hvarför jag här begärde ordet, var för att framställa den frågan till herr Byström, huruvida formuleringen af hans reservation verkligen motsvarar hans syfte med reservationen.

Såvidt jag uppfattat skulle syftet med reservationen vara, att alla löneregleringar skulle vara klara år 1934, och då skulle de börja på nytt. I reservationen heter det: »Sålunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjugu ecklesiastikår». Af detta kan jag icke få fram annat än att de nya löneregleringar, som träda i kraft före 1934 skola vara slut då, men de, som träda i kraft efter 1934 skola pågå i 20 år.

Jag vill endast säga, att jag tror, att dessa ord kunna gifva anledning till den uppfattningen.

Herr Byström: Herr talman! Först ett ord till herr vice ordföranden i utskottet. Jag är ledsen öfver, att han icke kan i år ha samma goda tanke om Kungl. Maj:ts förmåga att kunna åstadkomma en lönereglering på en gång öfver hela landet. Kungl. Maj:t har visat ett ganska godt prof på, att detta mycket väl låter sig göra i och med den volym, som herrarne fått hvar och en. Där äro lönerna uträknade för hvarje pastorat i hela riket, för hvarje kyrkoherde och hvarje komminister. Att nu de löner, som här äro angifna, icke äro alldeles exakta, beror icke på, att Kungl. Maj:t icke kan räkna, utan det beror på någon jämkning i systemet. Det finnes här verkligen siffror, som lära vara alldeles exakta. Det har blott varit bristande tid, som gjort, att man icke kunnat få dem tryckta. Således, det första beviset mot vice ordföranden i utskottet är just denna vackra och digra volym.

Det andra beviset är, att det kan väl aldrig bli tal om svårigheter att uträkna grundlönerna, då dessa ju äro fastställda till 4,000 kronor eller 2,500 kronor. Jag menar, att där har ju herr vice ordförandens skäl ingenting att betyda. För det tredje vill jag säga, att om man något undersöker den anvisning, som är gifven i lagförslaget, så är det också lika klart, att det är endast i ytterst få fall, som det ifrågakommer någon ändring med hänsyn till arealen, ty icke lär man väl ha några synnerligen stora förhoppningar, att vårt land utvidgar sig så, att det blir någon svårighet att beräkna arealen, och vi få väl vidare hoppas, att den icke minskas, så att af den anledningen uppstå några svårigheter. Det enda fall, där det verkligen kan uppstå någon svårighet med hänsyn till arealen är, om en socken skall delas eller ett par socknar skola slås ihop, men detta torde väl icke inträffa så ofta, att det förorsakar några stora svårigheter. Alltså återstår allenast beräkningsgrunden med hänsyn till folkmängden, hvilken ju, som vi veta, ändras, och som vi också hoppas skall förökas så, att den blir allt större och större, men icke bör den förhoppningen vara något, som afskräcker från ett bifall till den framställning, som jag i min reservation framlagt.

Hvad angår den antydning, som herr ecklesiastikministern gjorde, så vill jag säga, att meningen med detta är, att de tjugu ecklesiastikåren skulle afse sådana löneregleringar, där denna tid kan utfyllas intill år 1934, alltså endast de löneregleringar, som träda i kraft år 1914, och att sedan ecklesiastikårens antal skulle minskas för där-

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

efter skeende löneregleringar, så att samtliga få 1934 till slutår, men efter det året skulle alla löneregleringar gälla 20 år. Jag vill erinra därom, att jag visserligen själf ägnat mig åt utarbetandet af detta mitt förslag, men jag har dock haft hjälp vid själfva formuleringen af personer, som jag anser vara mycket kompetenta på detta område.

Jag ber emellertid att få vidhålla mitt yrkande om bifall till paragrafen med den lydelse jag här föreslagit, d. v. s. att paragrafen skulle komma att lyda på följande sätt:

»Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 23 § sägs, fastställer Kungl. Maj:t i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sälunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjugu ecklesiastikår, räknade från det då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrätande af prästerlig tjänst beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.»

Öfverläggningen var härmed afslutad.

Herr talmannen framställde propositioner å de därunder gjorda yrkandena, hvarvid kammaren godkände utskottets förslag.

För 3 § hade Kungl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för kyrkoherde 4,000 kronor och för komminister 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för kyrkoherde

efter pastoratets folkmängd med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas;

efter pastoratets areal å land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter kyrkoherden åliggande skyldighet att duplicera med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall;

för komminister

efter folkmängd i den eller de församlingar, för hvilka kom-

ministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000;

efter pastoratets areal i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter komministern åliggande skyldighet att duplicera med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.

Utskottet föreslog, att §:en skulle lyda sålunda:

Lön — lika med Kungl. Maj:ts förslag — tillhoppa 10,000 kvadratkilometer;

för komminister — lika med Kungl. Maj:ts förslag — tillhoppa 10,000 kvadratkilometer.

Vid — lika med Kungl. Maj:ts förslag — följas.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Persson* i Tällberg, som i anslutning till af honom i motionen nr 241 framlagdt förslag hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande lydelse af § 3 i förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning:

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för kyrkoherde 4,000 kronor och för komminister 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för kyrkoherde

efter pastoratets folkmängd och areal i land sålunda, att invånareantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000, dock med iakttagande dels att i nämnda sammanlagda tal icke må inräknas folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

för komminister

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets areal i land sålunda, att invånareantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af kom-

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Lag om
reglering af
prästerskapets
afstyning m. m.
(Forts.)

ministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000.

Vid — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — följas;
af herrar *Byström*, *Olsson* i Blädinge och *Nilsson* i Skärhus,
hvilka åt paragrafen velat gifva denna lydelse:

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och
fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för kyrkoherde 4,000 kronor och för komminister 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för kyrkoherde

efter pastoratets folkmängd med 20 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 26 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas; samt

efter pastoratets areal i land med 33 kronor 33 öre för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 66 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer;

för komminister

efter folkmängd i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 10 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000; samt

efter pastoratets areal i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 33 kronor 33 öre för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 66 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer.

Vid — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — — följas;

samt af herrar *Kristensson* och *Bergman*, som föreslagit, att §:en skulle lyda sålunda:

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och
fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för kyrkoherde 3,500 kronor och för komminister 2,000 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för kyrkoherde

efter pastoratets folkmängd och areal i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000, dock med iakttagande, dels att i nämnda sammanlagda tal icke må inräknas folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

för komminister

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets areal i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af komministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000.

Vid — — lika med Kungl. Maj:ts förslag — — följas.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Herr Persson i Tällberg: På grund af hvad jag förut anfört beträffande denna paragraf, ber jag att få yrka bifall till min reservation och sålunda afslag på utskottets hemställan. Men när jag det gör, kan jag icke underlåta att betona vikten och nödvändigheten för denna kammare att vidtaga åtgärder, som bereda möjlighet för oss till sammanjämkningar. Första kammaren har nämligen med 69 röster mot 43 antagit Kungl. Maj:ts förslag uti § 11 beträffande skjutnersättningar, och då blir det för oss nödvändigt, att å vår sida antaga något förslag, som kan bereda möjlighet till en sammanjämkning, ty i annat fall kan Första kammarens beslut betyda förslaget fall. Jag har förut betonat, att med det ändringsförslag, som jag framlagt, har jag velat bereda möjlighet för frågans lösning. I Första kammaren synes dock en annan uppfattning göra sig gällande, och det lär sålunda tillkomma oss i Andra kammaren att söka bringa frågan lyckligt i hamn.

Medan jag har ordet ber jag att få något litet justera, hvad herr Jansson i Djursätra här nyss yttrade. Han vände sig mot både mig och mot herr Nilson i Örebro, därför att vi sade att det här icke förelåg några siffror, af hvilka man kunde se, till hvilka belopp lönerna uppginge. Herr Jansson i Djursätra sade nu, att vi alla fått oss tilldelade tabeller, som visade de siffror, hvarom nu här är fråga. Jag ber emellertid att få betona, att det är ytterst få siffror i det till kammarens ledamöter utdelade tryckta betänkandet, som stämma öfverens med utskottets förslag. Jag skall nu icke trötta kammaren med att anföra många siffror i detta afseende, utan jag skall endast nämna, att exempelvis inom Norrbottens södra kontrakt, Norrfjärden, upptog den tryckta tabellen ett lönebelopp af 5,530 kronor för kyrkoherde, medan däremot lönen enligt utskottets förslag skulle blifva 5,410 kronor. Vidare visar den tryckta tabellen för kyrkoherden i Nederluleå nr 1 en lön af 5,550 kronor, medan däremot denna siffra enligt utskottets förslag är 5,150 kronor. En ännu större skillnad visar Nederkalix. Enligt den tryckta tabellen skulle kyrkoherdelönen där uppgå till 7,740 kronor, medan den enligt utskottets

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.*
(Forts.)

förslag skulle uppgå till 8,580 kronor. Jag hemställer till herrarne, om vi under sådana förhållanden kunna säga, att vi fått tabeller utdelade, som kunna tjäna till ledning för bedömande af, huruvida lönerna äro väl afvägda eller icke. Inom utskottet ha utarbetats tabeller i 4 exemplar med nya siffror, som äro i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, och jag har en af dessa tabeller i min hand, men dessa tabeller ha icke ens varit tillgängliga för utskottets ledamöter mer än några dagar, och för kammarens öfriga ledamöter ha de icke alls varit synliga.

Jag har endast velat säga detta, för att kammarens ledamöter icke skola tro, att vare sig herr Nilson i Örebro eller jag har lämnat några oriktiga uppgifter.

Herr Söderbergh i Karlshamn: Under åberopande af hvad jag förut anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag till lydelse af § 3. Hvad beträffar det, som herr Daniel Persson nu senast yttrade angående sifferuppgifterna, så har herr Jansson i Djursåtra begärt ordet och jag antager att han kommer att säga hvad som ytterligare kan vara af nöden att erinra om i den saken.

Herr Jansson i Djursåtra: Då jag i mitt förra yttrande förklarade, att kammaren haft tillfälle att taga del af hithörande sifferuppgifter, enär en bok innehållande sådana uppgifter här utdelats, nämnde jag i sammanhang därmed, att det förslag, som de ifrågasvarande tabellerna afse, och det förslag, som utskottet nu för sin del tillstyrkt, skilja sig från hvarandra därutinnan, att utskottets förslag till löner resulterar i en slutsumma, som är 180,547 kronor lägre än den summa, hvartill lönerna enligt nämnda tabellverk sammanlagdt uppgå. Men då så är förhållandet kan man väl icke säga, att utskottet i detta fall fört Riksdagen och särskildt Andra kammaren bakom ljuset. Tabellerna utvisa en så och så stor slutsumma, men vid behandlingen af propositionen har utskottet, som sagdt, kommit till det resultat, att denna slutsumma, på grund af här och där af utskottet föreslagna nedsättningar, kunnat nedbringas med 180,547 kronor.

Hvad angår herr Daniel Perssons hemställan, att kammaren skulle antaga hans reservation, särskildt för den skull, att Första kammaren för sin del fattat ett visst beslut, kan jag icke förstå, att denna omständighet kan utgöra något skäl för att antaga en reservation sådan som den af herr Daniel Persson i denna punkt afgifna. Jag vet icke riktigt, huru herr Daniel Persson tänker sig, att en sammanjämkning skulle kunna ske mellan ett beslut i enlighet med hans reservation och Första kammarens beslut i skjutsfrågan. Kan han afgifva en tillfredsställande förklaring öfver, huru denna sammanjämkning skall kunna ske, så kan ju saken vara att tänka på. Ett bifall till hans reservation innebär ju, att aflöningen till prästerskapet i dess helhet skulle komma att minskas med omkring 170,000 kronor, och däraf kommer en dryg anpart på komministarnes löner. Jag kan för min del icke vara med om att an-

taga herr Daniel Perssons reservation i nu angifvet syfte. För det första anser jag det däri framställda förslaget icke vara fullt så lämpligt som utskottets. Utskottets förslag är noga pröfvadt, medan man visserligen beträffande herr Daniel Perssons förslag kan af de grafiska tabellerna se, huru det verkar på vissa håll, men icke på grundval af några siffror bedöma, huru det verkar för hela rikets olika delar, om det på somliga ställen verkar därhän, att det minskar lönerna, men på andra håll återigen ökar dem. Förslaget synes dock verka därhän på ganska många ställen, att det blir komministrarne — som ju ha den lägsta lönen och hvilka vi i synnerhet borde vara måna om att skaffa en förbättrad ställning — som i allmänhet blifva lidande, om detta herr Daniel Perssons förslag antages.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! På grund af hvad jag förut anfört ber jag att få yrka bifall till den af mig och herr Bergman i denna punkt afgifna reservationen, och jag gör detta så mycket mera, som jag trodde mig kunna afläsa i herr Daniel Perssons senaste yttrande ett tillstyrkande af vår reservation.

Herr talman! Jag ber sålunda att få yrka bifall till den af mig och herr Bergman här afgifna reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag ber att gentemot herr Jansson i Djursätra få erinra, att jag aldrig sagt, att kammaren här blifvit förd bakom ljuset, men det kan sägas att jag uttryckt mig så, att kammaren icke fått något ljus i denna fråga. Jag har förklarat, att det icke förelåg några bestämda siffror, af hvilka kammaren kunde se huru stora prästlönerna skulle bli i de respektive församlingarna. Detta om den saken.

Vidare sade herr Jansson i Djursätra, att det icke vore möjligt att sammanjämka ett beslut af Andra kammaren i enlighet med mitt förslag till lydelse af § 3 med Första kammarens beslut i fråga om § 11. Det är ju alldeles klart, att dessa båda frågor icke skulle sammanslås, det vet herr Jansson i Djursätra lika bra som jag. Vid sammanjämkningar får den ena kammaren gifva med sig i en punkt och den andra kammaren i en annan punkt. Om vi här i kammaren icke på något sätt rubba utskottets förslag eller icke fatta ett från detsamma i ett eller flera afseenden afvikande beslut, så ha vi ju sedan ingenting att sammanjämka med. Detta vet, som sagdt, herr Jansson i Djursätra lika bra som jag, och jag behöfver sålunda icke gifva honom någon förklaring angående den saken.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström: Jag kan icke annat än beklaga, att vid dessa frågors afgörande icke realitetssynpunkten får göra sig gällande, utan att det blir andra synpunkter, som komma att bestämma beslutet. Det vill förekomma mig, som om från flera talare gifvits den uppmaningen, att man — för att vinna andra mål — skulle med sin röst här bidraga till ett

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

beslut, annorlunda än man tilläfsventyrs anser vara lämpligt. Detta beklagar jag. Men på samma gång jag det gör, vill jag säga, att det skäl, som herr Daniel Persson nyss anförde för, att kammaren nu skulle besluta annorlunda än kammaren möjligen eljest skulle göra, anser jag icke hållbart, ty det beslut, som Första kammaren fattat i skjutsfrågan är i realitet så litet afvikande från det förslag, som utskottet här framställt, att jag icke kan fatta, att en så obetydlig differens, som denna verkligen är och måste förefalla den, som känner hela detta lönesystem, skulle kunna få inverka på ett kammarens beslut, som rör själfva lönefrågan, de nu ifrågavarande personernas timliga förhållanden under långa tider framåt.

Herr Bergman: Såsom herrarne finna, har äfven jag reserverat mig emot denna paragraf i utskottets förslag. Detta har icke skett af afvoghet emot prästerskapet, långt därifrån, utan fastmera med känsla för det tungt skattbelastade svenska folket, ty det kan väl icke ändå bestridas, att denna lönereglering blir en löneförhöjning.

Inom utskottet tycktes, åtminstone på Andrakammarhåll, den föreställningen vara allmän, att detta löneförslag är nog rikligt tilltaget, och jag har för min del gått med herr Kristensson i en reservation om sänkning af grundbeloppet. Det kan visserligen vid första påseendet synas, som om detta icke alls är för högt, men om man ställer det jämsides med det stora fyllnadsbelopp, som sedan af Kungl. Maj:t föreslagits, blir ju i alla fall hela aflöningsbeloppet rätt väsentligt. Jag är icke alls af den sorten, som vill göra det svårt för våra lägre aflönade prästmän, men, som sagdt, man må väl ändå tänka på dem, som skola betala dessa höga skatter.

För den uppfattning, som jag här jämte herr Kristensson gifvit ett uttryck, nämligen att man bör pruta på grundbeloppet och icke på fyllnadsbeloppet, tyckes jag ha ett stöd hos departementschefen. Han yttrar nämligen angående prästerskapets arbetsbörda — hvilket yttrande är återgifvet å sid. 44 i betänkandet — bland annat följande: »Till denna måste därför i första rummet tagas hänsyn vid utmätandet af fyllnadsbeloppet, hvilket just — i motsats mot det för alla tjänstinnehafvare inom samma grad lika grundbeloppet — är ämnadt att möjliggöra ett jämnt och rättvist anpassande af lönen efter arbetets större eller mindre besvärighet. Det är också hvad jag tänkt, nämligen att detta är det viktigaste. Nu har man ju en bestämmelse, att Kungl. Maj:t har rätt att höja lönebeloppet med ända till 1,000 kronor för kyrkoherdar och 750 kronor för komministrar, förutom alla de extra förmåner, som prästerskapet har, särskildt med afseende å den eleganta bostaden med ända till 9 rum för kyrkoherde och 6 rum för komminister jämte fria resor i tjänsteärenden inom pastoratet, fritt bränsle och därjämte utsikt att kunna erhålla ett ålderstillägg. Om man sammanställer allt detta, det ena med det andra, kan jag, herr talman, icke finna annat än att lönerna för prästerskapet äro i det kungl. förslaget rätt rundligt tilltagna och att fog verkligen föreligger att här föreslå en liten nedprutning.

På grund af det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bi-

fall till herr Kristenssons och min reservation beträffande nu föresvarande paragraf.

*Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)*

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Herr Daniel Persson lämnade här den upplysningen, att Första kammaren för sin del godkänt § 11 med den lydelse, som Kungl. Maj:t föreslagit, och han ansåg, att detta borde utgöra ett skäl för oss att beträffande nu föreliggande § 3 antaga hans där afgifna reservation. När jag hörde detta, kunde jag icke underlåta att begära ordet för att yttra något om huru det egentligen förhåller sig med denna § 11.

Jag vill då först säga, att jag icke kan förneka, att utskottet vidtagit en förbättring af paragrafen i afseende å församlingens skyldigheter, nämligen i fråga om besvärerna. Men hvad sedan själfva ersättningsfrågan beträffar, så tager jag alldeles för gifvet, att Första kammaren icke kunnat godkänna § 11, sådan paragrafen lyder enligt Kungl. Maj:ts förslag, utan att kammaren sedan äfven godkänner § 21 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Om man då ser efter, huru det ställer sig härvidlag, skall man finna, att frågan reduceras till snart sagdt ingenting annat än en liten besvärfråga för församlingen, det är alltsammans. Enligt § 21, med den lydelse paragrafen har i Kungl. Maj:ts förslag, får församlingen ersättning icke allenast för löner utan också för utgifven skjut ersättning, för den händelse dessa utgifter utdebiterats med större belopp än som motsvarar 6 öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp. Nu har utskottet vidtagit den ändringen, att tjänstinnehafvaren själf skall draga försorg om anskaffandet af skjut inom församlingen. § 11 skulle alltså enligt utskottets förslag komma att innehålla, att Kungl. Maj:t har rätt att bestämma en kontant ersättning till visst belopp att utgå till tjänstinnehafvaren. Skillnaden mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag är således så obetydlig, att jag, som sagdt, kan reducera det hela till en liten besvärfråga för församlingen, men icke någon kostnadsfråga. Kyrkofonden får ju betala i såväl det ena som det andra fallet ett visst, så att hvilkendera utvägen för skjutsfrågans lösning, man än tänker på, kan hvarken herr Daniel Persson eller någon säga hvad som blir det billigaste.

Skall kammaren ha ett bytesmedel gentemot Första kammaren, så icke duger det följaktligen att komma och lägga upp detta förslag, som innehålles i reservationen.

Jag ber att få yrka bifall till § 3 med den formulering af densamma, som utskottet föreslagit.

Herr Olsson i Blädinge: Herr talman! Jag får för min del förklara, att jag finner de löner, som enligt nu föreliggande förslag skulle utgå till prästerskapet, så rikligt tilltagna, att de, särskildt hvad de större pastoraten beträffar, väl tåla vid en aftoppning neråt. Då jag alltså har denna uppfattning, ber jag att få yrka bifall till herr Byströms reservation.

Lag om
reglering af
prästerskapets
aflöning m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Jag kan icke godkänna herr Carl Perssons förklaring, i hvad den afsåg hvad jag yttrade. Jag kan nämligen icke finna, att § 21 hvarken i utskottets eller i Kungl. Maj:ts förslag skulle göra en sammanjämkning obehöflig. Första kammaren har ju antagit § 11 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Där heter det: »Fri skjuts för resa till allmän gudstjänst äfvensom till kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådsammanträden skall, då väglängden uppgår till minst två kilometer, beredas vederbörande tjänsteinnehafvare sålunda, att förbehåll därom göres vid lönebeställes utarrendering.»

Det skall församlingen betala. Nu kan man visserligen säga, att församlingen i alla fall icke skall utbetala mer än högst 6 öre per fyrk. Ja, det är sant, men jag har förut sökt påvisa, att det kan inträffa förhållanden, då församlingen i stället för att behöfva utdebitera endast 4 öre kan få debitera ut ända till 6 öre, och det är detta, som icke kan afhjälpas genom att hänvisa till § 21. Det blir nog i alla fall församlingarna, som får sitta emellan här. Men i utskottets förslag är det bestämdt, att skjutsetsättning skall utgå ur kyrkofonden, och beloppet är bestämdt till högst 250 kronor. Detta är en väsentlig skillnad. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på denna omständighet.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Därunder hade yrkats. 1:o) bifall till utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf, 2:o) bifall till det förslag, som innefattades i den af herr Persson i Tällberg afgifna reservationen, 3:o) bifall till herr Bystroms m. fl. reservation, samt 4:o) bifall till den af herrar Kristensson och Bergman afgifna reservationen. Herr talmannen gaf propositioner å dessa yrkanden och fann det under 1:o) upptagna vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits propositionen om bifall till det under 4:o) angifna yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren i afseende å lydelsen af 3 § i förevarande förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning bifaller utskottets förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit den af herrar Kristensson och Bergman i förevarande afseende afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 98 ja mot 103 nej; och hade kammaren alltså bifallit den af herrar Kristensson och Bergman afgifna reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att uppskjuta den vidare handläggningen af förevarande och öfriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 4,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
